

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 35

FÖRSTA KAMMAREN

1965

9—10 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 9 november

	Sid.
Interpellation av herr Alexanderson om en ny bro mellan Stockholm och Lidingö	4

Onsdagen den 10 november

Svar på interpellation av herr Lundström ang. en storflygplats i öresundsregionen	5
Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten	18
Beskattning vid upplåtelse av skogsavverkningsrätt	25
Säkerheten på fartyg	27
Förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet ..	31
Samhällets stöd åt idrotten	43
Mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten	45
Interpellationer:	
av herr Olsson, Johan, ang. utredning av storstadsproblem och samhällsstruktur	48
av herr Jansson, Erik, ang. förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar	49
Meddelande ang. enkel fråga av herr Wirmark ang. pensionärsbostadsbidragen	49

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 10 november	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 145, om viss reformering av de svenska FN-förbandens utbildning	18
— nr 146, ang. den praktiska tillämpningen av vissa avlöningsbestämmelser	18
— nr 147, om besparingar samt effektivisering och rationalisering inom statsverksamheten	18
Bevillningsutskottets betänkande nr 41, ang. ändring i kommunal-skattelagen, m. m.	25
Första lagutskottets utlåtande nr 30, ang. säkerheten på fartyg, m. m.	27
— nr 31, ang. säkerheten för människoliv till sjöss	31
— nr 32, om upphävande av 3 § lagen med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m.	31
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 41, om utbyggnad av gymnastiska centralinstitutet, m. m.	43
— nr 42, ang. kommunernas upphandlingsverksamhet	45
— nr 43, ang. mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten	45
— nr 44, ang. utbyggnad av Södertälje kanal m. m.	47

Tisdagen den 9 november

Kammaren sammanträdde kl. 15.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 2 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lag-
utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 347, i anledning av väckta motio-
ner angående tillvaratagande av den
enskildes rätt vid försäkringsdomsto-
len;

nr 348, i anledning av väckta motio-
ner angående det pensionsgrundande
underlaget för ATP;

nr 349, i anledning av väckta motio-
ner angående antalet ledamöter i gift-
nämnden; och

nr 350, i anledning av väckta motio-
ner angående översyn av kungörelsen
om avlöning m. m. till civilförvarsplik-
tiga samt angående reseersättning vid
tjänstgöring inom civilförsvaret.

Föredrogs och hänvisades till bevill-
ningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition
nr 149, med förslag till förordning om
upphävande av förordningen den 18
maj 1934 (nr 168) angående postverkets
ansvarighet för försändelser och medel,
som mottagits till postbefordran.

Föredrogs och hänvisades till jord-
bruksutskottet Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 154, angående avtal om inrät-
tande och drift av ett forsknings- och
ett serviceorgan på vatten- och luft-
vårdsområdet.

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts proposition
nr 161, angående omläggning av utbild-
ningen av sjuksköterskor m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevill-
ningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition
nr 163, med förslag till förordning an-
gående ändrad lydelse av 2 § förord-
ningen den 2 juni 1922 (nr 260) om
automobilskatt.

Föredrogs och bordlades ånyo stats-
utskottets utlåtanden nr 145—147, be-
villningsutskottets betänkande nr 41,
första lagutskottets utlåtanden nr 30—
32 samt allmänna beredningsutskottets
utlåtanden nr 41—44.

Anmälades och bordlades följande till
kammaren överlämnade kungl. propo-
sitioner:

nr 158, angående godkännande av
visst markbyte m. m.;

nr 162, med förslag till förordning an-
gående ändring i förordningen den 5
mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt;
och

nr 166, med förslag till lag om änd-
rad lydelse av 5 § kommunallagen den
18 december 1953 (nr 753).

Anmälades och bordlades en av banko-
utskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan
gjord anmälan att till utskottet från de-
legerade för riksdagens verk inkommit
framställning angående lönegradsupp-
flyttning av expeditionsvaktstjänsterna
vid justitie- och militieombudsmännens
expeditioner.

Interpellation om en ny bro mellan Stockholm och Lidingö

Herr ALEXANDERSON (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Lidingö stad är med sina cirka 34 000 invånare för all kommunikation med Stockholm och andra kommuner helt beroende av sin broförbindelse med Stockholm. Denna är sedan flera år tillbaka utnyttjad till sin fulla kapacitet och för närvarande att betrakta som överbelastad. En ny bro har därför projekterats i samråd mellan Lidingö och Stockholm samt godkänts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och upptagits i den nu löpande fördelningsplanen för statsbidrag till byggande av vägar och gator. Mellan städerna Stockholm och Lidingö har i november 1964 och januari 1965 träffats ett avtal om byggande av den nya bron, i vilket bl. a. föreskrives att arbetena, sedan vissa förutsättningar uppfyllts, skall påbörjas så snart ske kan. Förutsättningarna är, genom att statsbidrag beviljats och avtalet godkänts av vederbörande stadsfullmäktige, sedan avsevärd tid uppfyllda. Stockholm har emellertid avböjt att f. n. låta igångsätta arbetena med motivering att tilldelningen av statsbidrag är alltför begränsad.

Ett påbörjande av den nya Lidingöbron är ett vitalt intresse för såväl Lidingö stad och dess invånare som för hela stockholmsregionen. Den nuvarande bron är som nämnts överbelastad och det föreligger risker för att den icke någon längre tid kan motstå den förslitning, som förorsakas av den nuvarande tunga och intensiva trafiken. Även Lidingö stads vattenförsörjning är beroende av de i bron befintliga ledningarna, vilkas yttersta kapacitet snart är uppnådd. Trafiksituationen kommer givetvis att ytterligare förvärras under den tid av minst 4—5 år, som under alla förhållanden måste åtgå för att bygga den nya bron. Möjligheterna för Lidingö att innan trafikfrågan och vattenförsörjningen ordnats bidra med tillskott av bostäder i storstockholmsområdet är på grund härav synnerligen begränsade.

Med hänvisning till det anförda anholder jag att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Finns möjlighet, att genom åtgärder av statlig myndighet åstadkomma, att angelägna vägarbeten, som på angivet sätt berör flera kommuner och redan upptagits i fördelningsplan, kommer till utförande?

2. Därest så är fallet, är herr statsrådet beredd att föranstalta om sådana åtgärder i förevarande fall?

3. Om så icke är fallet, avser herr statsrådet att tillskapa dylika möjligheter genom ändrade författningsföreskrifter?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Ordet lämnades härefter ånyo till herr ALEXANDERSON (fp), som nu yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående omläggning av utbildningen av sjuksköterskor m. m., hemställer jag att kammaren måtte medgiva att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter torsdagen den 18 innevarande månad.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades en av herr *Risberg* under sammanträdet avlämnad, av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 794, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 151, med förslag till lag angående ändring i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.08.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 10 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 3 in-
nevarande månad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Arbetsplenium den 17 november, som
i den preliminära arbetsplanen angivits
att äga rum kl. 10 eller kl. 14, kommer
att ta sin början kl. 10.

Ang. en storflygplats i öresunds- regionen

Herr statsrådet och chefen för kom-
munikationsdepartementet **SKOGLUND**,
som tillkännagivit, att han hade för av-
sikt att vid detta sammanträde besvara
herr Lundströms interpellation angående
en storflygplats i öresundsregionen,
erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Lundström har
riktat en fråga till mig om Nordiska rå-
dets rekommendation angående en stor-
flygplats i öresundsregionen och för-
handlingarna rörande flygplats för mal-
möregionen.

Som svar vill jag först erinra om att
det i Danmark sedan år 1962 pågår en
utredning rörande Köpenhamns luft-
hamns framtid. Denna utredning över-
väger bl. a. frågan om att förlägga en
storflygplats till Saltholm.

I fråga om malmöregionens flygplats
vill jag, till att börja med, hänvisa till
vad jag i slutet av förra året anförde i
ett interpellationssvar till herr Svenning
i andra kammaren. Av det svaret fram-
går att jag tagit initiativet till förhand-
lingar i syfte att om möjligt finna en
lösning som säkerställer det planerade
bostadsbyggandet och ger en tillfreds-
ställande lösning av regionens flygplats-
fråga.

Sambandet mellan denna fråga och
utredningen rörande Köpenhamns luft-
hamns framtid har behandlats bl. a. vid
det nordiska trafikministermötet i
Stockholm den 17 december 1964. Efter
utförliga redogörelser träffades vid det-
ta möte överenskommelse om ytterligare
kontakter mellan berörda danska och
svenska departement om erforderlig
flygteknisk samordning av de olika
flygplatsfrågorna i öresundsregionen.
Nordiska rådets trafikskott underrät-
tades om detta när utskottet påföljande
dag hade ett sammanträde med minist-
rarna. Därefter har representanter för
departementen tillsammans med luft-
fartsteknisk expertis bl. a. haft en sär-
skild överläggning i Köpenhamn. Vid
det senaste trafikministermötet — i slu-
tet av maj i år — lämnades också ut-
förliga redogörelser för dessa olika frå-
gor. Vi betraktar sålunda inte frågan
om malmöregionens flygplats som en
isolerad svensk fråga utan har handlagt
den med beaktande av de uppgifter vi
genom det danska ministeriet har fått
om utredningen rörande Köpenhamns
lufthamns framtid.

Med anledning av vad som sägs i in-
terpellationen om Bulltofta vill jag i för-
bigående nämna att statssekreteraren
inte gjort det uttalande om Svedala som
herr Lundström refererar. För att und-
vika missförstånd om förhandlingarnas
syfte har han endast på en direkt frå-
ga svarat att förhandlingarna inte av-
ser någon internationell storflygplats
utan en flygplats för malmöregionen.

Det är också detta den nu träffade
preliminära överenskommelsen med
Malmö stad och Malmöhus läns lands-
ting avser. Enligt överenskommelsen
kommer Bulltofta att ersättas med en
ny flygplats avsedd att betjäna bl. a.
trafik med jetflygplan. Banlängden blir
2 500 meter och kostnaderna för bygg-

Ang. en storflygplats i öresundsregionen
nader och anläggningar är beräknade till sammanlagt 70 miljoner kronor. Till detta kommer kostnaderna för markansskaffning.

Det är således inget överdådigt projekt men det blir en bra och fullt modernt utrustad flygplats för malmöregionen. Överenskommelsen innebär dessutom den lösning av nuvarande bullerproblem som är nödvändig från allmän stadsbyggnadssynpunkt.

Enligt den preliminära tidsplanen skall den nya flygplatsen vara färdig år 1973. Överenskommelsen avser principerna för anläggning och finansiering medan platsen för den nya flygplatsens förläggning inte är bestämd. Förhandlingar härom skall fortsätta. Frågan kommer självfallet att underställas riksdagen i vanlig ordning.

I fråga om Nordiska rådets rekommendation vill jag understryka vad jag framhöll i den debatt som föregick rådets beslut, nämligen att med den form av handläggning rekommendationen går ut på skulle en lösning av flygplatsfrågorna i öresundsregionen komma att fördröjas.

När det gäller frågan om en storflygplats inom öresundsregionen anser regeringen att den sedan år 1962 pågående utredningen om Köpenhamns lufthamns framtid och de i anslutning här till pågående utredningarna om annan förläggning av en storflygplats inom danskt område även i fortsättningen bör bedrivas av de danska myndigheterna. I enlighet med vad som överenskommits mellan trafikministrarna är vi självfallet beredda att i kontakt med det danska trafikministeriet verka för erforderlig flygteknisk samordning av de olika flygplatsfrågorna i regionen. Det har vi också gjort när det gäller överenskommelsen om att ersätta Bulltofta flygplats med en ny flygplats.

Med det anförda, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Lundströms interpellation.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till kommunikationsministern ber jag att få framföra ett tack för att han har svarat på min fråga.

Vid sitt möte i Reykjavik i februari i år antog Nordiska rådet en rekommendation, där man hemställde att de nordiska länderna skulle undersöka möjligheterna till en gemensam lösning av flygplatsproblemen i öresundsregionen och därvid i första hand undersöka möjligheterna att lägga en storflygplats på ön Saltholm i Öresund.

Den 7 oktober läste jag i tidningarna om att det skulle bli en ny flygplats i Skåne i stället för Bulltofta. Uppgifterna tydde på att man från svensk sida tycktes ha tagit avstånd från tanken på en gemensam utredning av flygplatsproblemen i öresundsregionen. Jag medger att jag stod helt frågande inför dessa uppgifter.

Kommunikationsministern vill nu för undvikande av missförstånd meddela, att departementets talesman inte gjort det uttalande som jag refererade i min interpellation. För undvikande av samma missförstånd citerar jag här den tidningsuppgift, signerad av TT, som jag läste: »Någon internationell storflygplats är inte aktuell för Skånes vidkommande. Vi har inga sådana projekt på gång, säger statssekreterare Lars Petersson i kommunikationsdepartementet. Vad det här är fråga om är en jetflygplats för sydsvenskt behov.»

Detta är vad jag ordagrant citerat i min interpellation. Är uttalandet oriktigt återgivet av TT, borde givetvis en dementi omedelbart utsänts, och då hade inte något missförstånd behövts — om det nu föreligger något missförstånd. Efter dagens interpellations svar förefaller det mig ganska klart, att uttalandet inte särskilt mycket avviker från den faktiska situationen.

Reaktionen efter detta tidningsmeddelande blev praktiskt taget överallt densamma som min. I tidning efter tidning i Sverige och Danmark kunde man notera, att en jetflygplats för sydsvenskt

behov uppfattas som en svensk konkurrenflygplats till Kastrup och att beslutet i realiteten innebar, att frågan om en gemensam nordisk storflygplats var slopad från svensk sida.

Vad min fråga gäller i den interpellation, som jag här har framställt, är nu inte spörsmålet om man skall bygga en flygplats i Skåne i stället för Bulltofta. Behovet därav har man länge känt, och det har ingen bestritt. Nej, frågan gäller, som jag ser den, sättet att besluta om en jetflygplats i öresundsregionen utan att man ens påbörjat de förhandlingar, som framstår som ett önskemål i Nordiska rådets resolution. Sverige, Danmark, Norge och Finland skulle ju tillsammans undersöka möjligheten av en gemensam lösning av flygplatsfrågan i regionen.

Nordiska rådets rekommendation gällde — jag understryker alltså detta — frågan om en storflygplats i Danmark eller Sverige. Varför har man i Sverige, såvitt jag förstår utan någon gemensam utredning, redan från början sagt ifrån, att vi inte här i landet — i varje fall inte i Skåne — skall ha en sådan gemensam storflygplats? Det är nämligen vad man kan läsa ut av kommunikationsministerns svar. Och varför har man beslutat om den nya flygplatsens förläggning och storlek utan att känna till hur de danska planerna skulle komma att gå?

Kommunikationsministern säger i sitt svar, att han icke har handlagt denna fråga som en isolerad svensk fråga, utan har beaktat de uppgifter som han från Danmark har fått om en utredning rörande Köpenhamns lufthamns framtid. Jag har fattat att detta gäller frågan om trafiksäkerheten, där man alltså har resonerat med varandra, medan det däremot inte gällt den stora fråga, som Nordiska rådet önskade få utredd. Det framgår nämligen alldeles tydligt av uttalanden som gjorts från ledande danska politiker, att frågan om Saltholm inte alls där har avskrivits. Planerna på en storflygplats där kommer tydligen att

Ang. en storflygplats i öresundsregionen undersökas — i varje fall har man avsett att undersöka dem. Då skulle man väl, hoppas jag, också kunna tänka sig att internationalisera Saltholm, såsom Nordiska rådet framförde förhoppningar om, för att slippa besvärliga tullproblem och sådant.

Nordiska rådets rekommendation var mycket utfördigt motiverad och har aktualiserats av det faktum, att både Bulltofta och Kastrup snart nått sina kapacitetsgränser. Hänsyn togs både till behovet att utbygga eller nybygga lokalflygplatser för kortdistansflyg och för allmänt flyg både i köpenhamns- och malmöområdena. I frågan om en gemensam internationell storflygplats borde man ge saltholmsprojektet viss prioritet.

Jag vill inte förneka att den argumentation som framförts från bl. a. SAS hade ett alldeles speciellt intresse. I sitt remissvar till Nordiska rådet påpekade SAS nämligen den stora betydelse, som Kastrup har för det internationella flyget. Man exemplifierade med siffror från SAS:s nordatlantrafik, passagerarnas nordiska nationalitet eller deras destination i Skandinavien den betydelse, som Kastrup har som hela Skandinavien huvudflygplats. Betydelsen av en sådan storflygplats ökar givetvis allteftersom tiden går på grund av att flygplanen kommer att bli större. Det dröjer inte så länge innan flygplan kan ta 250—500 passagerare, skrev SAS. Men som vi vet finns det redan nu ryska flygplan som tar 700 passagerare. Detta kommer att pressa biljettpiserna, och överljudsflygplan kommer att pressa restiderna.

Det är i detta läge, säger SAS, av yttersta vikt att SAS kan operera från ett område med erforderligt trafikunderlag. SAS-konsortiet, i vilket Sverige har satsat många tiotal miljoner kronor, tillråder att alla de tre länder, som gemensamt äger SAS, får bli delaktiga i projekteringen av storflygplatsen. På det sättet, säger konsortiet, kan varje nation tillvarata sina intressen inom ra-

Ang. en storflygplats i öresundsregionen

men för de möjligheter som föreligger, samtidigt som problemet får den skandinaviska gemensamma värdering som konsortiet anser utgöra en absolut förutsättning för en lyckad lösning.

Ja, nog finns det skäl att fråga som jag har gjort: Varför har den svenske kommunikationsministern förklarat sig sakna anledning att delta i en storflygplatsutredning och tydligen förutsatt att den nya storflygplatsen skall ligga i Danmark?

Jag har inte fått den saken riktigt klar för mig, och jag skulle vara intresserad, om kommunikationsministern ville anföra ytterligare synpunkter som han har på den frågan, ty den är ju av utomordentligt stor betydelse.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Vid Nordiska rådets session i Reykjavik i februari i år beslöt rådet med överväldigande majoritet — 40 röster mot 9 — att rekommendera de nordiska regeringarna »att undersöka möjligheterna för en samfäll lösning av flygplatsfrågorna i öresundsregionen, varvid den eventuella storflygplatsens förläggning till ön Saltholm i Öresund i första hand borde undersökas». Det klarades dock, att det skulle undersökas lika mycket om flygplatsen skulle förläggas till Sverige som till Danmark. Orsaken till debatten och Nordiska rådets rekommendation var, att såväl Bulltofta som Kastrups flygplatser började bli otillräckliga, samtidigt som deras mark blivit allt behövligare för respektive städers utbyggnad.

Nu har tydligen kommunikationsdepartementet i Sverige — att döma av kommunikationsministerns uttalande — träffat en preliminär överenskommelse med representanter för Malmö stad och Malmöhus läns landsting om ersättningsflygplats för Bulltofta.

Jag frågar då i likhet med herr Lundström: Har kommunikationsministern, innan detta viktiga steg togs, i enlighet med Nordiska rådets beslut och rekom-

mendation tagit kontakt med sina nordiska kolleger beträffande öresundsregionens flygplatsfrågor? Först och främst: Har saltholmsprojektet närmare utretts innan man fattade ett sådant preliminärt beslut? Och vidare: Är de övriga kommunikationsministrarna underrettade om detta separata förslag till lösning?

Väsentligt i här berörda avseende är ju, att saltholmsprojektet är oupplösligt sammanvävt med frågan om en bro eller tunnelförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn och att, om en sådan förbindelse upprättas, Saltholm synes bli avståndsmässigt den bästa lösningen för båda dessa städer. Avståndet är bara 1,5 mil från såväl Malmö som Köpenhamns centrum.

På Saltholm är marken billig, till skillnad mot de mycket dyrbara åkerarealer i Skåne eller Själland som annars måste tas i anspråk. Grunden är god. Bullret blir mycket litet störande, ty det bor inga människor på vattnet omkring. Väderleksförhållandena är bättre än i Skåne och Själland. Flygplatsbygget kommer att bli relativt billigt — danska experter har räknat ut, att det kommer att röra sig om 1,5 miljard danska kronor eller drygt 1 miljard svenska kronor — och det går också relativt snabbt att bygga detta fält. Väsentligt är emellertid också, att Saltholm är så stort, att flygplatsen där kan bli större än t. o. m. New Yorks internationella flygplats. Det kan mycket väl tänkas, att en sådan utbyggnad kan komma att behövas. Det måste vidare åtminstone utredas, om Saltholm kan bli inte bara en storflygplats utan också en regionsflygplats såväl för Skåne som för Själland. Förutsättningen för en sådan eventualitet är emellertid att det förslag kan realiseras, som diskuterades i Nordiska rådet om att Danmark avstår sin suveränitet över Saltholm och medger att det blir gemensamt nordiskt område. Inte minst i denna fråga krävs en grundlig utredning, ty den har internationella aspekter. Det måste om

något vara en gemensam nordisk angelägenhet, även om Sverige och Danmark är mest intresserade.

Därtill kommer den öppna frågan: Vart skall vi förlägga denna stora flygplats, om vi inte kan förlägga den till Saltholm? Skall vi lägga den i Sverige eller i Danmark?

Att det är synnerligen angeläget för oss i Skåne att få frågan om ersättningsflygplats för Bulltofta som regionflygfält snarast möjligt löst, det vill jag på det kraftigaste understryka. Det är klart och tydligt. Frågans lösning är synnerligen betydelsefull för oss alla, men i främsta rummet för hela Sydsverige och Danmark.

De viktiga problem, som här ovan berörts, kan dock omöjligt förbigås. Att besluta sig för var Bulltoftas ersättningsflygplats skall förläggas, innan dessa stora frågor har utretts, anser jag därför vara mycket irrationellt och i högsta grad hänsynslöst gentemot de nordiska samarbetssträvandena, vilka ju inte minst genom flyget och SAS hittills har givit så goda resultat.

Jag frågar därför ännu en gång herr statsrådet: Har kommunikationsministern i enlighet med Nordiska rådets beslut och rekommendation tagit kontakt med sina nordiska kolleger beträffande öresundsregionens flygplatsfrågor och — främst — har saltholmsprojektet närmare utretts innan man har fattat detta viktiga preliminära beslut angående ersättningsflygplats för Bulltofta?

Herr PETTERSSON, ARNE, (s):

Herr talman! Jag har, när jag lyssnat till herr Edström, blivit ännu mer styrkt i den uppfattning som jag hade innan diskussionen började, nämligen att det är lyckligt att kommunikationsministern inte har blandat ihop frågan om en avlösning av flygfältet i Malmö med den stora frågan om en internationell flygplats i öresundsregionen.

Jag vill passa på tillfället att uttala min glädje över att man har kommit

Ang. en storflygplats i öresundsregionen fram till en lösning av detta för Malmö stad och region ytterligt besvärande problem om att få Bulltofta flygplats bort från området där den nu ligger. Jag vill ytterligare tillägga, att det i slutskedet av förhandlingarna var inte minst herr statsrådet Skoglunds personliga engagemang som medförde att vi nådde en lösning av detta betydelsefulla problem. Om vi skulle ha väntat tills frågan om Saltholm var utredd och till dess saltholmsflygplatsen kunde byggas, skulle nämligen Malmö stads expansion — eller rättare sagt malmöregionens expansion — ha tagit en utveckling, som inte hade varit lycklig för de människor som bor i området.

Vad som har uppnåtts med denna preliminära och, som vi hoppas, så småningom definitiva överenskommelse är att Malmö stad får möjlighet att expandera åt det håll, varåt staden skall expandera och där man får en naturlig anslutning av industribebyggelsen kring hamnen till bostadsarealerna med kommunikationer i nära anslutning till denna industribebyggelse. Dessutom har även, såsom herr statsrådet själv påpekade, de sanitära olägenheter som har omöjliggjort för staden att bebygga redan statsplanlagda områden hävts genom detta.

Efter detta vill jag säga ett par ord om kommunens synpunkter på storflygplatsprojektet. Jag är helt ense med de två tidigare talarna om att ifall det vore möjligt att utnyttja Saltholm såsom underlag för en storflygplats, så skulle vi inom regionen inte kunna hitta någon bättre plats. Ur skånsk synvinkel ligger den ännu närmare än Kastrup, och med en fast förbindelse skulle vi få ett storflygfält helt nära och väl anknutet till den expanderande regionen i Västskåne.

Om jag finge till herr statsrådet uttala en förhoppning så vore det, att han eller kanske ännu mera hans efterträdare mycket snabbt och i samråd med framför allt det danska kommunikationsministeriet lyckades nå en lösning inte

Ang. en storflygplats i öresundsregionen

bara på frågan om ett storflygfält, utan kanske ännu mera på frågan om den fasta förbindelsen och dess förläggning i området. Det vore väl kanske skäl att där ta sig en titt på det förslag, som det s. k. brokonsortiet utarbetat för planeringen. Både för Själlands del och för Skånes del är det utomordentligt viktigt att man snabbt kommer fram till en lösning av de inre kommunikationsproblemen som sammanhänger med broförbindelsen och flygfältsförbindelsen.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) :

Herr talman! I egenskap av mångårig sekreterare i en lokal flygtrafikkommité, som vi har haft i Malmö, har jag under en följd av år haft tillfälle att följa denna frågas utveckling. Frågan har intresserat mig mycket och jag har följt den ända tills nu.

Jag skall inte här ge mig in på de storpolitiska interskandinaviska problemen om reaktionerna i Danmark till den överenskommelse som nu har träffats, och inte heller skall jag uppehålla mig vid de diskussioner som har förts med danskarna om Saltholm såsom storflygplats. Jag vill endast — i likhet med herr Pettersson nyss — konstatera att behov föreligger av en ny flygplats inom malmöregionen. Frågan har varit mycket brådskande, inte minst med tanke på Malmö stads hela stadsplanering och framtida utbyggnad. Bulltoftas läge inpå knutarna av Malmö stad, där bebyggelsen snart på alla sidor omger flygplatsen, gör att flygplatsen inte kan användas så mycket längre. Detta sammanhänger i sin tur med att SAS efter hand måste övergå till jetplan, Caraveller eller andra bullrande flygplanstyper även för den inhemska trafiken. Bullerproblemen lägger då hinder i vägen för den fortsatta trafiken på Bulltofta. Vi måste ha en ny flygplats. Vi behöver den och under alla förhållanden finns det rikligt trafikunderlag för den. Jag är för min del tacksam för att frågan nu har kommit närmare sin lösning.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag kanske skall börja med en sak som herr Lundström tog upp, nämligen dispyten om vad statssekreteraren hade sagt eller inte. Jag vill då säga att något uttalande till TT har statssekreteraren inte gjort. Däremot har han gjort ett sådant till Skånska Dagbladet. Och därur skall jag be att få läsa följande: »Någon internationell storflygplats är inte aktuell för Skånes vidkommande. Vi har inga sådana projekt på gång någonstans.» Sedan får herr Lundström ta en fortsatt debatt med TT och undersöka i vad mån TT har missförstått Skånska Dagbladets skrivsätt.

Herr Lundström återkom till den rekommendation som Nordiska rådet antog vid sin session i Reykjavik, och han angav också det röstetal med vilket reservationen hade antagits. Förutläggningarna för en samnordisk utredning begränsades emellertid tämligen omedelbart, därför att Island drog sig ur och förklarade att man inte hade något intresse av att delta i en sådan utredning. Det norska samferdselsdepartementet meddelade den 26 juni 1965 följande: »Samferdselsdepartementet er kjent med at det pågår en dansk utredning om flyplass på Saltholm og andre alternativer for ny flyplass til supplerings av eller erstatning for Kastrup. Departementet anser det ikke naturlig at man fra norsk side deltar i den pågående utredning. Så nært samarbeid som det er mellom samferdselsdepartementene i de skandinaviske land, går en ut fra at Samferdselsdepartementet vil bli holdt orientert om den pågående utredning og få høve til å drøfte med danske og svenske myndigheter de sider av saken som kan få betydning for Norge.»

Herr Lundström frågade efter mitt svar och det gjorde också herr Edström. Jag är överraskad över att man frågat, framför allt att herr Lundström gjorde det; han har i varje fall fått interpellationssvaret i förväg och kunnat

läsa vad som står längst ner på s. 3 i svaret. Herr Edström är väl ursäktad i sin iver, eftersom han inte läst interpellationssvaret och tydligen lyssnat förstrött, när vi diskuterade denna mycket stora och betydelsefulla fråga — som herr Edström rubricerar den.

Jag skall därför be att få läsa in mitt svar i protokollet en gång till: »När det gäller frågan om en storflygplats inom öresundsregionen anser regeringen att den sedan år 1962 pågående utredningen om Köpenhamns lufthamns framtid och de i anslutning härtill pågående utredningarna om annan förläggning av en storflygplats inom danskt område även i fortsättningen bör bedrivas av de danska myndigheterna. I enlighet med vad som överenskommits mellan trafikministrarna är vi självfallet beredda att i kontakt med det danska trafikministeriet verka för erforderlig flygteknisk samordning av de olika flygplatsfrågorna i regionen.»

Detta är det besked jag givit. Läger man därtill att islänningarna förklarar att de inte har något intresse av att delta och att normmännen gjort sin deklaration, är det klart att det inte fanns några förutsättningar för en samordisk utredning om ett storflygfält på Saltholm.

Jag vill emellertid gärna understryka att vi på svensk sida givetvis är intresserade av vad man kan få ut av den pågående danska utredningen. Vi avvaktar med stort intresse det resultat man kan komma till. Utöver de direkta kontakter mellan berörda danska och svenska departement är avsikten att resultatet av utredningsarbetet skall redovisas vid ett nordiskt trafikministermöte, och vi utgår från att vid ministermötet givetvis skall lämnas ömsesidiga informationer.

När det gäller den erforderliga flygtekniska samordningen räknar vi inte med några särskilda svårigheter. För bestämmande av bl. a. banriktning på den nya flygplatsen i Skåne kommer inom det närmaste halvåret en detalje-

Ang. en storflygplats i öresundsregionen
rad analys beträffande flygvägssystem inom öresundsregionen att utföras. Den saken kan lämpligen anförtros åt den gemensamma dansk-svenska arbetsgrupp som arbetar sedan något år tillbaka, den s. k. svedagruppen, som sysslar med den flygtekniska samordningen mellan nuvarande flygplatser. Redan nu är det emellertid enligt expertisen uppenbart att de alternativ till förläggning av en ny flygplats för malmöregionen som diskuterats är avsevärt lättare att förena med de för departementet redovisade danska projekten än vad nuvarande Bulltofta eller ett utbyggt Bulltofta skulle vara.

Självfallet kan man ha olika uppfattningar om formerna för samarbetet, men enligt min mening är den form vi valt en smidig form som inte på något sätt behöver försena det utredningsarbete som pågår och som är nödvändigt för ett ställningstagande till de stora frågor det här gäller. För mig är möjligheterna att nå praktiska resultat avgörande, och jag har också bedömt formerna för handläggning av de olika frågorna från den utgångspunkten.

Herr Pettersson ställde frågan huruvida öresundsgruppen skulle få möjlighet att titta på konsortiets förslag. På den frågan vill jag svara att öresundsgruppen kommer att få tillfälle därtill, och följaktligen också kommer att pröva det förslag till lösningar, som man därifrån har presterat.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag betraktar striden om vad herr Lars Peterson har sagt eller inte sagt mera som en bagatell, men jag tycker att det skulle vara ett större intresse för kommunikationsdepartementet att ta kontakt med TT än vad det är för mig. Jag har bara läst innantill, och det stod »TT» under meddelandet, som jag kan överlämna om så behagas.

Herr Arne Pettersson prisar kommunikationsministern för att frågan om ny flygplats i stället för Bulltofta inte

Ang. en storflygplats i öresundsregionen

har blandats ihop med storflygplatsfrågan. Jag undrar emellertid, om det inte finns en mycket betydande samhörighet mellan dessa två saker. Det har stått i tidningarna att vid statsministerkonferensen i Imatra hade från dansk sida understrukits, av statsminister Krag, att om man skulle välja alternativet att bygga ut Kastrup vore det inte möjligt att vid en annan flygplats i malmöområdet ha större trafik än på nuvarande Bulltofta. Jag vet inte om herr Krags syn på saken är riktig, men jag vill med detta något belysa att flygplatsproblemen nog hör ganska nära ihop.

Hur viktig denna storflygplatsfråga är för SAS framgår inte minst av ett uttalande som folketingsmand Svend Horn gjort i en dansk tidskrift, där han säger att det skulle betyda en total ödeläggelse för SAS om inte det skandinaviska flygbolaget fick en sådan här storflygplats och därför inte kunde ta upp konkurrensen med andra större flygbolag.

I det av danska regeringen till Nordiska rådet nyligen avgivna meddelandet om behandlingen av rådets rekommendation erinras om att saken dryftades vid nordiska trafikministermötet i Köpenhamn den 31 maj 1965. Det heter i denna rapport: »Fra svensk side gav man herved udtryk for den opfattelse, at det foreliggende problem er, om og hvorledes en dansk lufthavn eventuelt skal erstattes med en anden dansk lufthavn, og at løsningen af denne opgave principielt må påhvile Danmark.» Det är alltså ungefär vad kommunikationsministern har sagt i sitt svar. Men sedan tillägger den danska regeringsrapporten: »Bl. a. på baggrund af denne svenske indstilling til spørgsmålet fandt man fra finsk og norsk side ikke fornødent grundlag for at deltage i et fælles undersøgelsesarbejde.»

Man kan på grund av denna redogörelse konstatera, att den svenska kommunikationsministern genom sin åtgärd har skjutit hela den gemensamma undersökningen om en nordisk storflyg-

plats i sank. Jag förmodar nämligen att uppgifterna är riktiga: herr Skoglund, eller vem som nu var med vid mötet från departementet, har förklarat att detta är en dansk angelägenhet som vi från svensk sida inte bryr oss om att delta i, och då har Finland och Norge, som ligger mycket längre bort, sagt att därmed förfaller all anledning även för dessa länder att delta.

Jag tycker att ett ganska stort ansvar faller på kommunikationsminister Skoglund för vad som förekommit i detta avseende. Det minskas inte heller på något sätt av att statsrådet i interpellationssvaret till mig har förklarat att man är beredd att verka för erforderlig flygteknisk samordning av de olika flygplatsfrågorna i regionen. Det betyder med andra ord att man är intresserad av att medverka till att förhindra flygplanskollisioner i luften. Men saken gäller ju inte bara detta.

Tydligen har statsminister Erlander haft en litet mera positiv syn på det problem vi nu diskuterar. Vid presskonferensen efter statsministrarnas och Nordiska rådets presidiums sammankomst i Finland för några veckor sedan förklarade han nämligen, att man givetvis måste se flygplatsfrågan i öresundsregionen som ett gemensamt nordiskt intresse. Det förefaller alltså som om saken inte heller i regeringen har diskuterats igenom ordentligt, innan kommunikationsministern med sitt uttalande i Köpenhamn stälpte den planerade gemensamma flygplatsundersökningen. Varken den svenska riksdagen eller Nordiska rådet har ju haft tillfälle att i förväg dryfta saken. Och här gäller det alltså inte lokala problem rörande Malmö och dess flygplats eller Köpenhamn och dess, utan det gäller värden av stor betydelse för hela Norden.

Med min interpellation har jag önskat få några av de frågor klarlagda som har diskuterats så mycket i pressen under senare tid, sedan spörsmålet om en ny skånsk flygplats blev aktuellt. Jag tycker

nog att det nu står alldeles klart att kommunikationsministern har sagt, utan att ta hänsyn till Nordiska rådets önskemål och likaledes utan att ha framlagt frågan t. ex. i utrikesnämnden — vilket kunnat vara rimligt eftersom denna sak berör också andra länder — att undersökningen av honom betraktades som endast en dansk angelägenhet, vilket ledde till att även Norge och Finland drog sig ur samarbetet, som därigenom har stjälpits.

Men det får inte vara slut på den gemensamma undersökningen i flygplatsfrågan med detta. Jag kan inte tro att svenska regeringen under en ny kommunikationsminister skall vidhålla den formalistiska inställningen att om en nordisk storflygplats skall ligga i Danmark, t. ex. på Saltholmen, skall undersökningen och utredningen uteslutande vara en dansk angelägenhet.

Jag läste nyss upp ett uttalande från SAS till Nordiska rådet, och jag tycker att detta uttalande exakt klargör, hur oändligt viktigt det är att de nordiska länderna gemensamt arbetar på detta problem. Frågan om en gemensam nordisk storflygplats är och måste vara en nordisk fråga med alla de förpliktelser till samarbete och samverkan även på utredningsstadiet, som följer därav.

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan försäkra att jag lyssnade mycket noga till vad kommunikationsministern denna gång sade, och jag fäste mig särskilt vid ett uttalande som han gjorde: »Inga förutsättningar för en samnordisk utredning om en storflygplats på Saltholmen existerar för närvarande», sade han. Det är märkligt, att han som motivering för detta förklarade, att Island här inte hade något intresse. Det fick vi klart för oss redan vid reykjavikmötet, ty Island förklarade där att det inte kunde ha något större praktiskt intresse för en sydskandinavisk flygplats.

Men han nämnde även, att också

Ang. en storflygplats i öresundsregionen

Norge nu skulle ha svängt och fått ett svalare intresse. Kan inte detta bero på vissa uttalanden från svenskt håll? Men även om minskat norskt intresse skulle ha uppstått — är det inte fortfarande ett svenskt och ett danskt intresse att dessa frågor utredes snarast möjligt?

Det är synnerligen angeläget för oss nere i Skåne att vi snarast får de aktuella flygplatsfrågorna lösta. Som herr Pettersson underströk, är det brådskande att Bulltoftas flygfält flyttas bort från Malmö. Den frågan måste snarast lösas, men den kan aldrig lösas definitivt utan att även frågan om storflygplatsens förläggning inom regionen klarlägges. Vi kan därför inte komma undan en utredning, men ju längre dennas påbörjan drar ut på tiden, ju längre motståndet på svensk sida får försinka dess igångsättande, ju längre dröjer det tills frågan definitivt blir löst.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag skall inte länge diskutera herr Lundströms inlägg i den mån han plöjer omkring med tidningscitater. Hur skulle det vara, herr Lundström, att hålla sig till de meddelanden som går till trafikutskottet, i vilket herr Lundström själv är medlem? Då behöver det inte bli några gissningar om vad som sagts och förmodas ha sagts.

Jag sade att förutsättningarna för en samnordisk utredning om Saltholm hade begränsats genom att Island och Norge, på sätt som jag nämnde i mitt inlägg tidigare, hade dragit sig undan. Nordiska rådet har gjort en rekommendation om en samnordisk utredning, i vilken alla fem staterna skulle vara involverade. Två av dem föll nu bort, och från svenska regeringens sida förklarade vi då, att danskarna borde fortsätta med sin sedan 1962 pågående utredning om en storflygplats.

Vi har, herr Edström, hela tiden diskuterat bl. a. frågan om en ny flygplats i stället för Bulltofta med vår danska

Ang. en storflygplats i öresundsregionen
kollega; t. o. m. så tidigt som i december 1964 presenterade vi frågeställningen för honom och för trafikutskottet, som sammanträdde påföljande dag. Man har hela tiden varit informerad om vad vi var på väg att göra för att lösa malmöregionens flygplatsfråga, som var brännande aktuell. Om vi skulle ha avaktat en eventuell utredning om Salt-holm, hade malmöregionens flygplatsfråga fått ligga på is rätt länge. Oförligheten där nere, när det gäller att få frågan löst, var stor — jag tror att herr Edström känner till detta minst lika bra som jag.

Jag har vidare sagt, att vi är intresserade av det resultat som den danska utredningen leder till. Herr Lundström — liksom också herr Edström — presar mitt uttalande till den innebörden, att vi inte har något som helst intresse av att få veta vilka resultat danskarna kommer till, när de utreder vilken flygplats som ev. skall komma i stället för Kastrup. Jag sade i mitt inlägg, att vi är intresserade av denna fråga och kommer att ha fortlöpande kontakter om den. Längre kan man inte begära att vi skall gå för dagen.

Herr **STRANDBERG** (h):

Herr talman! Vi torde väl inom en inte så avlägsen framtid ånyo få ta upp dessa frågor till debatt. Läget i dag är ju det, att statsutskottets fjärde avdelning i går påbörjade sin behandling av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 67 rörande en redogörelse från Nordiska rådet, och en av punkterna i densamma har vi börjat realbehandla. Det gäller Nordiska rådets rekommendation i fråga om storflygplatsen i öresundsregionen jämte i ämnet väckta motioner. I morgon avser avdelningen att fortsätta bl. a. med förredragning av statssekreterare Peterson i kommunikationsdepartementet. Detta innebär att denna fråga redan i början av nästa månad torde på nytt komma upp på riksdagens bord.

Å andra sidan kanske det kan vara

naturligt att vi i dag får ett litet *s p e e c h* i frågan. Jag inbillar mig att den nu närmast ansvarige, herr Skoglund, inte kommer att vara kommunikationsminister, när ärendet skall behandlas nästa gång och därför inte kan vara med på samma sätt som i dag.

Jag skulle vilja påtala ett förhållande, som herr Skoglund två gånger har dragit fram och särskilt noga understrukt. Det är följande, som regeringen skrev den 30 oktober 1965: När det gäller frågan om en storflygplats inom öresundsregionen anser regeringen att pågående utredning om annan förläggning av storflygplatsen inom danskt område — jag vill understryka att det klart står »inom danskt område» — även i fortsättningen bör bedrivas av de danska myndigheterna.

Vi har emellertid fått ett remissytt-rande från luftfartsstyrelsen, och jag tillåter mig att citera ur detta och där-efter ställa en fråga till herr Skoglund. Det heter, att »luftfartsstyrelsen anser det angeläget, att en utredning verkställes i nära samverkan mellan de svenska och danska myndigheterna beträffande de trafikala, organisatoriska och tekniska förutsättningarna för en utbyggnad av markorganisationen för civilflyget i Malmö—Köpenhamnsområdet. Utredningen bör i första hand klarlägga trafikutvecklingen på längre sikt genom utarbetande av prognoser för civilflygets omfattning och sammansättning i framtiden samt militärflygets behov. På grundval härav bör en långtidsplan utarbetas för utbyggnaden av flygplatser och trafikledningsorganisation. Härvid bör särskilt klarläggas huru många flygplatser som på längre sikt erfordras, om dessa flygplatser böra specialiseras för olika ändamål samt huru tillkomsten av en bro Malmö—Köpenhamn påverkar markorganisationens utbyggnad.»

Här sågs det alltså, att utredningen bör bedrivas i nära samarbete mellan de svenska och danska myndigheterna. Jag vill fråga herr Skoglund: Vem an-

ser statsrådet skall göra denna utredning? Avser man i regeringens deklARATION och skrivelse av den 30 oktober, att det är de danska myndigheterna? Eller vad avser man i övrigt?

Jag inbillar mig också att herr Skoglund inför sin förestående avgång har något slags statsrådtestamente. Jag vill då fråga: Vill herr Skoglund något lyfta på förlåten och tala om vad han har för testamente att lämna till sin efterträdare i denna så väsentliga fråga?

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag tycker för min del att diskussionen om vad statssekreteraren har sagt eller inte sagt egentligen knappast hör samman med denna debatt. Uttalandet synes mig vara aldeles riktigt återgivet i TT-medelandet — förmodligen har statssekreteraren sagt, att den överenskommelse som har träffats med Malmö stad beträffande ersättning för Bulltofta inte har något samband med diskussionen om en storflygplats eller en internationell flygplats för Norden. Så långt är väl alla överens.

Att man där nere har diskuterat att flytta flygplatsen från Bulltofta beror dels på att marken behövs för stadens exploatering och dels på att man vill komma ifrån det buller, som följer med jetflyget, om det sätts in i större utsträckning. Bulltofta är inte någon internationell flygplats ur annan synpunkt än att flygplatsen är startpunkten för charterflyg i ganska betydande utsträckning. I övrigt är det en flygplats för inrikesflyget. Meningen med flytningen till någon annan plats är väl att den nya flygplatsen skall tjänstgöra på samma sätt som Bulltofta.

Ur dessa synpunkter tycker jag inte att kommunikationsministern har någon anledning att polemisera mot herr Lundströms tolkning av det meddelande som skickats ut. Jag tycker att meddelandet är korrekt.

Man misstänker bara att regeringen inte är tillräckligt intresserad av att få

Ang. en storflygplats i öresundsregionen till stånd en gemensam flygplats för Norden i öresundsregionen, och det gör att man tolkar det så att denna relativt obetydliga åtgärd, som kostar 70 eller 80 miljoner kronor, skulle kunna lägga hinder i vägen för Sveriges deltagande i arbetet på en sådan internationell flygplats därest nu danskarna är intresserade av ett sådant samarbete. Att Norge, Island och delvis också Finland har mindre intresse av att ta aktiv del i byggandet av en sådan flygplats har varit uppenbart även för Nordiska rådets ledamöter. Jag har därför tolkat rådets rekommendation så, att det har varit ett gemensamt nordiskt intresse att få en utbyggnad av den internationella flygplats som nu är förlagd till Kastrup. Huruvida danskarna är intresserade av ett aktivt samarbete vid en utbyggnad av flygplatsen, blir förmodligen beroende av om man stannar för en utbyggnad av Kastrup eller tvingas flytta den till annan plats. På Kastrup har troligen lagts ner omkring en miljard danska kronor, och den är relativt nybyggd. För närvarande är den kanske trots detta i minsta laget, och det är därför aktuellt med en utbyggnad eftersom trafiken ökar.

Får jag sedan säga, herr talman, att jag tror att det inte är realistiskt att räkna med att en sådan flygplats skall förläggas till Skåne, även om det blir nödvändigt att flytta från Kastrup. Flyttas den längre in i Själland och alltså längre från Köpenhamn, minskas antagligen även Sveriges intresse att aktivt delta i utbyggnaden. Men jag tror att om man fastnar för Saltholm och finner att denna ö är lämplig och tillräckligt stor för att byggas ut till flygplats, så ökas helt naturligt intresset från svensk sida att delta i utbyggnaden. Huruvida ett sådant aktivt samarbete skall komma till stånd blir emellertid ytterst beroende på danskarnas egen önskan.

När utredningen om Öresundsbron började var frågan om en flygplats på Saltholm inte aktuell. Då var Kastrup

Ang. en storflygplats i öresundsregionen fortfarande tillräckligt stort. Danskarna hade nog då den uppfattningen, att det skulle bli alltför dyrbart att bygga flygplats på Saltholm, eftersom ön ligger ganska lågt — högsta punkten ligger 3 meter över vattnet, och vid högvatten är 75 procent av ön översvämmad. Det är möjligt att man kan fylla upp så att den blir helt torrlagd även vid högvattenstånd. Bygger man så en tunnel mellan Saltholm och Skåne, kan de bergmassor, som tas bort användas som fyllnadsmaterial, och då blir kostnaderna för dessa utfyllnadsarbeten kanske inte oöverkomliga, särskilt om de båda länderna hjälps åt.

Jag tror emellertid att även de som är riktigt heta i sin önskan att få ett beslut om en storflygplats snarast möjligt bör kunna ta det lugnt. Til syvende og sidst måste ändå danskarna själva uttrycka en egen önskan om en ny flygplats och att den skall förläggas till Saltholm, innan någonting kan göras. Utredningarna på den punkten är kanske inte mera märkvärdiga än att danskarna själva kan klara dem. När det gäller anläggningsarbeten av olika slag är tydligen de danska firmorna lika långt komna som de svenska och har följaktligen möjlighet att ställa erforderlig expertis till förfogande. Den har förmodligen konsortiet tagit i anspråk, eftersom det också har ett förslag om hur Saltholm skulle kunna utnyttjas som flygplats i samband med att den fasta förbindelsen byggs där nere.

Herr talman! Jag tror att både herr Lundström och andra, som är angelägna om att både frågan om den fasta förbindelsen och frågan om storflygplatsen snarast möjligt får sin slutliga lösning, kan vara förvissade om att varken regeringen eller de riksdagsledamöter, som inte är engagerade i Nordiska rådet, har någonting emot att frågan löses på nordisk bas, om man kan komma överens, ehuru jag är övertygad om att Danmark och Sverige ändå kommer att ha det väsentliga intresset i den lösning som skall bli den slutliga.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Det är aldeles riktigt som herr Strandberg här har yttrat, att vi inom fjärde avdelningen i statsutskottet håller på att behandla frågan i anledning av Nordiska rådets rekommendation. Ärendet kommer alltså tillbaka hit.

Jag skall inte säga ett enda ord i själva sakfrågan, men jag vill ifrågasätta om det inte är lämpligt att man väntar med behandlingen av de remissutlåtanden, som fjärde avdelningen har infordrat och nu skall slutbehandla, tills kammaren får ett utlåtande från statsutskottet.

Herr PETTERSSON, ARNE, (s):

Herr talman! När jag lyssnar på debatten blir jag glad över en sak, nämligen att det inte är herr Lundström som är satt att leda kommunikationsdepartementet. Vi som är direkta intressenter i vad som skall ske där nere tycker att det verkar litet för rörigt eller kanske man skall säga rörligt när man lyssnar till herr Lundström.

Vi har en absolut vilja att snart få både den lilla och den stora flygplatsen klara. Det finns ett direkt samband mellan de två sakerna därigenom att det sannolikt dröjer länge innan den stora flygplatsen blir färdig. De nuvarande internationella flygmöjligheterna kommer att vara otillräckliga, och därför kan den nya, modernt utrustade avlastningsflygplatsen under en övergångstid komma att lösa direkt praktiska flygproblem för oss i regionen.

Det viktigaste är emellertid att de expertutredningar som nu pågår blir slutförda. Därför hoppas jag att det i första hand kommer till stånd ett svenskt-danskt samarbete om var den nya flygplatsen skall ligga, hur den skall byggas o. s. v. Men låt oss inte fördröja även den saken genom att nu blanda in både Norge, Finland, Island och även Sverige i tekniska utredningar, som dan-

skarna förmodligen precis lika bra kan göra ensamma.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr Petterssons och andras önskan att ersättningen för Bulltofta snarast möjligt blir klar delar jag fullkomligt. Jag har ingenting emot den saken; tvärtom har jag sagt från början att jag tycker det är naturligt och riktigt att man söker efter en lösning. Att frågan länge varit aktuell har alla vetat.

Däremot har jag påpekat att detta problem inte är så fristående, att man kan lösa det helt oberoende av hur det ordnas med en storflygplats inom området. Jag har haft djärvheten att som ett exempel på detta åberopa en tidningsuppgift om ett uttalande av statsminister Krag om att flygrörelserna på en ny flygplats inom malmöområdet inte kan bli fler än de nu är på Bulltofta, därest Kastrup skall utvidgas i fortsättningen och användas för sitt ändamål. Jag har anfört detta som ett exempel på hur problemen hänger samman. Detta uttalande försöker nu kommunikationsministern försvaga genom att säga, att jag inte bör hålla mig till tidningsuttalanden och gissningar om vad som har sagts, utan i stället hålla mig till fakta ur de officiella rapporterna till Nordiska rådets trafikutskott.

Vill herr kommunikationsministern bestrida att herr Krag har lämnat dessa uppgifter? Det skulle vara intressant att höra, om kommunikationsministern anser att uppgifterna är felaktiga.

Jag har här också läst upp ett utdrag ur danska regeringens officiella meddelande till Nordiska rådets trafikutskott, där det visar sig att Norge och Finland inte har dragit sig tillbaka i förväg. Det står där, att bl. a. mot bakgrunden av den svenska inställningen till spörsmålet fann man på finsk och norsk sida, att grundvalen för ett deltagande i en gemensam undersökning icke förelåg. Jag har icke hört kommunikationsministern kommentera den uppgif-

Ang. en storflygplats i öresundsregionen ten på annat sätt än att han sagt, att Norge redan i förväg skulle ha dragit sig tillbaka. Då skulle alltså även den danska uppgiften i den officiella skrivelsen till Nordiska rådet vara felaktig? Jag skulle vilja ha en kommentar även på den punkten.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! När materialet föreligger vid trafikutskottets sammanträde den 15 november får vi diskutera de saker som herr Lundström nu tog upp.

Herr Lundström frågade mig, om jag ville bejaka eller bestrida herr Krags uttalande. Jag kan varken bestrida eller bejaka det, eftersom jag inte var med vid förhandlingarna i Imatra. Följaktligen har jag ingen kännedom om de uttalanden som där gjordes, och jag vill inte bygga ett ståndpunktstagande på tidningsuppgifter — det får herr Lundström göra.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 158, angående godkännande av visst markbyte m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 166, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753).

Vid föredragning av bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit framställning

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

angående lönegradsuppflyttning av expeditionsvaktstjänsterna vid justitie- och militieombudsmännens expeditioner hänvisades framställningen till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet motionen nr 794.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 145, i anledning av väckta motioner om viss reformering av de svenska FN-förbandens utbildning; och

nr 146, i anledning av riksdagens år 1964 församlade revisorers berättelse angående statsverket, i vad berättelsen avser den praktiska tillämpningen av vissa avlöningsbestämmelser.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 147, i anledning av väckta motioner om utredningar syftande till besparingar samt effektivisering och rationalisering inom statsverksamheten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 202) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 236), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga, att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en särskild besparingsutredning, vari samtliga demokratiska partier, näringslivet och de ekonomiska vetenskaperna borde vara representerade, samt att utredningen måtte arbeta med sådan skyndsamhet, att budgetåret 1966/67 kunde påverkas av utredningsresultatet.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Stefanson och Hilding* (I: 459) samt den andra inom andra kammaren av herr *Antby m. fl.* (II: 549), föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga om en parlamentarisk utredning för översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar.

Ytterligare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Harald Pettersson m. fl.* (I: 457) och den andra inom andra kammaren av herr *Antonsson m. fl.* (II: 551), yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en utredning syftande till rationalisering och effektivisering av den statliga förvaltningsapparaten enligt i motionerna angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 202 och II: 236, I: 459 och II: 549 samt I: 457 och II: 551 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Axel Andersson, Källqvist* och *Johan Olsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen avgivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 459 och II: 549 samt I: 457 och II: 551 ävensom i anledning av motionerna I: 202 och II: 236, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en parlamentarisk utredning syftande till rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Virgin, Bohman* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 202 och II: 236 ävensom i anledning av motionerna I: 459 och II: 549 samt I: 457 och II: 551, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en särskild besparingsutredning, vari borde ingå företrädare för samtliga demokratiska partier, näringslivet och de ekonomiska vetenskaperna.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! I reservation nr 2 yrkas det att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en särskild besparingsutredning, vari bör ingå företrädare för samtliga demokratiska partier, näringslivet och de ekonomiska vetenskaperna.

Frågan om utredningar i detta sammanhang har flera gånger förut varit föremål för riksdagens prövning, men utan resultat. I motioner från högerpartiet tar man nu sikte på att statsutgifterna under den senaste tioårsperioden mer än fördubblats och att deras andel av nationalinkomsten har ökat från 19 till 26 procent. Under samma period har de kommunala utgifterna nära tredubblats, och totalt går nu de offentliga utgifterna upp till cirka 45 procent av nationalinkomsten.

Som alla vet råder det stor knapphet på såväl kapital som arbetskraft. Det är då av väsentlig vikt, menar vi, att inte så stor del av resurserna tas i anspråk av den offentliga sektorn, att bristen inom övriga sektorer blir allvarigare än den redan nu är.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt med en översyn av den statliga verksamhetens omfång och innehåll. Både statsfinansiella och samhällsekonomiska skäl motiverar en principiell prövning av statsutgifterna och hela den statliga verksamheten över huvud taget.

Statskontoret understryker att statsutgifterna — som det heter — tid efter

annan underkastas en samlad översyn i besparingssyfte. Beträffande den ökade användning av avgiftsfinansiering — som föreslås i motionerna — framhåller statskontoret att ingenting kan invändas mot att motionernas förslag i detta hänseende undersöks.

Utskottet säger, såvitt jag kan finna utan någon som helst motivering, att en sådan prövning inte bör ske i detta sammanhang. Det vore rätt intressant att få veta varför det inte kunde ske en sådan prövning i samband med denna utredning. Jag vet väl att det pågår en fortlöpande kontroll och översyn av statsverksamheten genom statskontoret och riksrevisionsverket, men det är inte — som också statskontoret har framhållit — ur vägen att en samlad översyn sker då och då. Detta är så mycket mer nödvändigt som riksdagen och dess organ numera av olika skäl inte som tidigare har möjlighet att bedöma hela frågekomplexet. Visserligen kan man vänta en del av den pågående programbudgetutredningen, men den berör knappast omfånget av statens verksamhet över huvud taget.

Utskottet säger att inga nya sådana omständigheter har inträffat, som kan ge anledning till att riksdagen ändrar tidigare beslut om att avslå besparingsmotionerna. Detta är ganska intressant, ty man kan fråga sig: Vad är det egentligen som skall ske innan man kan ändra sig? Alla vet ju hur det ser ut på det ekonomiska fältet, alla vet hur inflationen rullar vidare och hur knappheten på kapital och arbetskraft samtidigt ökar. Detta och mera till anser vi vara skäl nog för att en skyndsamt utredning bör komma till stånd.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den med 2 betecknade reservationen.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! I anledning av statsutskottets utlåtande nr 147 har centerpartiets och folkpartiets ledamöter avläm-

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

nat en särskild reservation, betecknad med 1, som i stort sett går ut på bifall till de motioner som väckts av partierna i detta ärende. Man har i motionerna och i reservationen uttalat önskvärheten av att en parlamentarisk utredning tillsättes, syftande till rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen.

Omfattningen av den statliga verksamheten har under senare år ökat i alltmer stegrat tempo — som även den föregående talaren berörde. Helt kort kan jag nämna att utgifterna på driftbudgeten under budgetåret 1958/59 uppgick till 12 743 miljoner kronor. För innevarande budgetår är summan uppe i 26 300 miljoner kronor — alltså mer än en fördubbling på sju år. Det är uppenbart att möjligheterna för riksdagen att i detalj följa med i kostnadsutvecklingen när det gäller de statliga utgifterna blir allt mindre under en sådan här period och att man därför genom en parlamentariskt tillsatt kommitté kan få tillfälle till en samlad översyn över den statliga verksamheten.

Det är ju fråga om att man vill ha ett bättre och snabbare resultat på de områden där staten bedriver sin verksamhet, men detta måste också ske till lägsta möjliga kostnader för staten och på så sätt att man inte tar i anspråk mer än nödvändigt av de produktionsresurser, bl. a. i form av lokaler och arbetskraft, som står det samlade folkhushållet till buds.

Inom det enskilda näringslivet tvingas man av konkurrenshänsyn till kontinuerliga rationaliseringar, förenklingar och kostnadskontroller. I avsaknad av en sådan konkurrens inom statsförvaltningen måste alla åtgärder vidtas, som leder fram till högsta möjliga effektivitet. I många stycken torde man här få söka exempel från den enskilda företagssektorn — det kan gälla frågor om driftkontrollsystem, om utbildning och personalpolitik eller om utnyttjandet av tekniska hjälpmedel.

Det är riktigt, som framhållits i utskottets utlåtande, att man inom statsförvaltningen nu är i färd med att pröva möjligheterna till rationaliseringar. Statskontoret har ju fått ökade resurser i detta syfte, men vi anser att man inte bör låta sig nöja därmed, utan att man också bör ha en parlamentarisk utredning för att förutsättningslöst få pröva vilka ytterligare möjligheter som står till buds.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till den med 1 betecknade reservationen.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Efter de föregående anförandena kan jag fatta mig kort.

Vi har inom statsutskottets femte avdelning ingående behandlat dessa frågor och kommit fram till att det är befogat med att en parlamentarisk utredning får pröva dessa frågor och särskilt då arbetskraftsfrågan. Skillnaden mellan de båda reservationer som här föreligger är inte större än att man med litet god vilja här skulle ha kunnat sammanskriva sig. Jag vill emellertid ändå understryka att det vore psykologiskt klokt att tillsätta en parlamentarisk utredning för att undersöka dessa frågor.

Jag ber att få yrka bifall till den med 1 betecknade reservationen.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Då man hör de ärade föregående talarna, kan man få det intrycket att det när det gäller statens förvaltning och verksamhet inte vidtas tillräckliga åtgärder i besparingssyfte. Det är emellertid felaktigt att påstå detta, och det vittnar väl också om att reservanterna i detta sammanhang inte har så särskilt gott minne, ty så sent som i våras hade vi tillfälle att såväl inom statsutskottets femte avdelning som i riksdagen ta ställning till frågan om statskontorets utbyggnad, som inne-

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

bar en kraftig utveckling av dess möjligheter att bedriva rationaliseringsverksamhet.

Först och främst vill jag erinra om att en utredning om rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen framlades så sent som i slutet av 1950-talet och att den utan tvekan gett påtagliga resultat. Statskontoret har blivit det centrala rationaliseringsorganet och har utbyggt mycket kraftigt. Den statliga revisionen har effektiviserats genom sammanslagningen av sakrevision och kameralrevision till det nya riksrevisionsverket. Statskontorets rationaliseringsverksamhet har som sagt expanderat mycket kraftigt, och detta synes inte minst på utgiftskostnaderna. Budgetåret 1961/62 var den totala utgiften 3,5 miljoner kronor, och den har ökat till 17 miljoner kronor för innevarande budgetår. Statskontorets plats som centralt rationaliseringsorgan förstärktes, som jag redan antydde, genom det beslut som riksdagen fattade i våras med anledning av proposition nr 142, då en väsentlig omorganisation genomfördes.

Men också ute i verk och myndigheter har rationaliseringsarbetet förstärkts, dels genom det direkta stöd som erhålles av statskontoret och dels genom insatser av specialutbildad personal.

I dag har statskontoret ett 80-tal rationaliseringsuppdrag under arbete. Ett exempel på en betydelsefull ADB-reform är överföringen på ADB av folkbokföring och skatteuppbörd inom länsstyrelserna, som nu pågår. Ett annat exempel på en verksorganisation, uppbyggd på modern kontorsorganisation och ADB, är det nya polisväsendet.

Detta är en del av de arbeten som utförts. Men låt mig nämna en annan sak som förtjänar uppmärksamhet, nämligen det rationaliseringsarbete som pågår inom försvaret. Här satsar statskontoret nära en miljon kronor på utredningsarbete. Dessutom pågår två utredningar. Den ena — försvarskost-

nadsutredningen — sysslar med kostnadskontroll, programbudgetering m. m. Spår av dess verksamhet har syns i pressen de senaste dagarna, där mycket intressanta experiment har omtalats. De pågår nu med en rent företagsekonomisk drift av vissa utbildningsförband.

Hela den statliga rationaliseringsverksamheten befinner sig således under snabb utveckling, och i det arbetet utnyttjas inte bara statlig personal. Herr Olsson menade att man skulle ta exempel från näringslivet, och till det vill jag säga att man genom att anlita utomstående konsulter också får direkt tillgång till erfarenheterna från motsvarande arbete inom näringslivet. För närvarande står konsulter för 1,5 miljon kronor årligen till statskontorets förfogande. På samma sätt skulle jag här kunna redogöra för hur rationaliseringsarbetet pågår inom olika statliga verk.

Någon av talarna var inne på frågan om vikten av att spara på personal. Jag kan nämna att inom tullverket beräknas cirka 500 anställda ha sparats in under de senaste tio åren. Inom de statliga affärsdrivande verken har det också skett omfattande rationaliseringar, som medfört att personalen sammanlagt under de tre senaste åren minskat med nära 2 500 man.

Statskontorets uttalande har åberopats här. I stort sett säger statskontoret att det råder enighet om de funktioner samhället skall svara för. Det är väl utan tvekan så att de stora, väsentliga och tunga utgiftsposterna i statens budget — socialutgifter, försvar, undervisning och kommunikationer — råder det inte några större delade meningar om. När man i såväl anförandena som i reservationen hänvisar till vad statskontoret har sagt om vikten av att tid efter annan få en samlad översyn av hela den statliga verksamheten i besparingssyfte, kan jag också citera vad statskontoret säger i fortsättningen:

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

»Om förutsättningar för närvarande föreligger att uppnå enighet om riktlinjer för en sådan översyn undandrar sig statskontorets bedömande. I varje fall synes resultatet av den pågående långtidsutredningen angående den offentliga sektorn böra avvaktas.» Jag vill då ställa frågan: Är det någon som över huvud taget tror att det skulle finnas möjligheter att i en sådan statlig utredning komma överens om riktlinjerna för de besparingar som bör göras inom den statliga verksamheten? Har vi över huvud taget möjlighet att tro att man ens inom den borgerliga oppositionen skall kunna komma överens om ett gemensamt handlingsprogram i det avseendet, när man inte ens, som herr Boman antydde, har haft möjligheter att komma så pass mycket överens som att få en gemensam reservation på denna punkt? Jag tror också det vore ganska nyttigt om oppositionen studerade detta.

Jag skall faktiskt be att få ge ett tips om ett sparmål till oppositionen. Den talar så vackert om att företa besparingar av olika slag. Ett tips till den är att man till den kommande riksdags-sessionen i vår sätter sig ner och funderar över om det inte är möjligt att spara in på en del av de överbudsmotioner, som den väcker varje år. Jag skall bara ta ett par exempel. När det gäller t. ex. bostadsfrågan vet vi att herr Ohlin och folkpartiet varje år lägger på cirka tio procent på det bud om bostadsbyggande som regeringen kommer fram till. På samma sätt är det beträffande idrottsanslaget, som behandlas på statsutskottets femte avdelning. När handelsministern lägger fram ett förslag som innebär att han godtar de anslagsanspråk som Idrottsförbundet ställer — han tillgodoser alltså de önskemål som Idrottsförbundet självt har — så måste man ändå från oppositionens sida lägga på ytterligare ett par miljoner kronor i sina motioner. Det är alldeles självklart att om man skall fort-

sätta på det viset, så finns det över huvud taget inte några möjligheter att tänka sig att genom en parlamentarisk utredning kunna nå något resultat och komma fram till vad som kallas en översyn av statsverksamhetens omfång.

Till sist vill jag säga några ord till fröken Andersson beträffande avgiftsfinansieringen. Det finns en mycket intressant skrift, utgiven av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, förkortat SNS. Jag känner mycket väl till den, eftersom den i mycket hög grad berör förhållanden i mitt eget hemlän, Västmanlands län. De herrar som deltog i och skötte utredningen om avgiftsfinansieringen tillhörde samtliga de borgerliga partierna. Det fanns alltså inte en enda socialdemokratisk katt bland dessa hermeliner. Vad kom man då fram till för resultat beträffande frågan om avgiftsfinansieringen? Jo, man kom fram till det resultatet att det skulle vara mycket oklokt att ge sig in på sådant som att exempelvis ta betalt för skolmåltider, bibliotekslån och olika slag av statlig och kommunal verksamhet, helt enkelt av det skälet att kostnaderna för och kontrollen av denna uppörd skulle dra så stora pengar att det över huvud taget inte var någon mening att införa en sådan finansiering.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag tycker nog att herr Söderberg i någon mån slår in öppna dörrar. Han säger att man fick inrycket att det inte vidtas nämnvärda åtgärder, men jag underströk ju mycket tydligt att det pågår ständig rationalisering och utredning, t. ex. ifrån statskontorets sida. Och samma statskontor har själv understrukit att det kan vara motiverat att tid efter annan företa en ingående prövning av hela frågan. Vad det här gäller är ju: Skall man nöja sig med att dessa rationaliseringar sker inom ramen

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

för nu pågående verksamhet? Det framgår kanske av vår reservation att vi syftar längre, nämligen till att man skall ta hela området under omprövning.

Det är visserligen sant att det har rätt relativt stor enighet när det gäller tillkomsten av en hel del av verksamheten, men det hindrar ju inte att man kan ta tidigare beslut under omprövning när förhållandena ändras.

Herr Söderberg talar också om att man redan nu anlitar konsulter ifrån näringslivet. Men det är ju litet skillnad att ta in konsulter till hjälp när det gäller delproblem och att ta dem så att säga från grunden när det gäller omprövning av hela problemkomplexet.

Herr Söderberg tyckte tydligen det var tacksamt att gå in på frågan om det finns förutsättningar för borgerligt samarbete. Framtiden får väl utvisa hur stora dessa förutsättningar är. Det vet man ju inte någonting om förrän man prövat.

Jag skall inte vara elak och använda ordet skadeglädje, men herr Söderberg är i varje fall inte ledsen utan konstaterade med en viss tillfredsställelse att vi inte ens kunnat enas om reservationerna, om jag fattade honom rätt. Nå, vi får väl se hur det ser ut, när vi kommer fram till omröstningen.

Vad beträffar avgiftsfinansieringen vill jag säga, att om det inte gick i Västerås, betyder det inte att det inte skulle gå på andra områden och i andra sammanhang. De exempel som herr Söderberg nämnde tycker jag inte var signifikativa för vad man skulle vilja nå fram till. Det finns t. ex. en del subventioner kvar att tampas med, som det kan vara tacksamt att ge sig på i sammanhanget.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Herr Söderberg gjorde en del erinringar, men jag har inte an-

ledning att bemöta så mycket av det. Han menade, att vi kanske skulle ha svårt att komma överens om arbetsprogrammet i en sådan här utredning. Men när det gäller rationaliserings- och effektiviseringsarbetet inom den statliga förvaltningen tror jag mycket väl man kan komma överens i en parlamentarisk utredning. Jag tror vi skulle finna att vi är på precis samma linje när det gäller att försöka göra vad som är möjligt. Även om statskontoret redan gör en del, bör man inte underlåta att ge en parlamentarisk utredning i uppgift att se vilka ytterligare möjligheter som finns.

Sedan kom herr Söderberg med en liten utvikning. Han rekommenderade de borgerliga partierna att spara, och han tog som ett exempel ett par områden där han alltså tyckte det skulle vara skäl att spara pengar, nämligen anslagen till idrotten och till bostadsbyggandet. Men jag frågar mig vad som är överbud i detta sammanhang. Det kan ju också tänkas att regeringens förslag är ett underbud. När man ser hur det förslag vårt parti lagt fram ena året på de nämnda områdena nästa år accepteras av regeringen, då får man stöd i den uppfattningen att regeringens tidigare förslag var underbud. Men denna debatt hör egentligen inte hit, och jag tycker nog vi kan hålla oss till saken i detta sammanhang.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Låt mig bara säga till herr Olsson att om de myndigheter som begär anslag får vad de begärt, och oppositionen ändå av tekniska skäl begär ytterligare pengar, då är det, herr Olsson, inte någonting annat än ett överbud.

Till fröken Andersson vill jag först säga att denna utredning tog exempel från Västerås, men att utredningen icke avsåg Västerås enbart utan hela landet.

Till sist, fröken Andersson, hur skulle det vara om oppositionen började med

Om rationaliseringar, effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar inom statsverksamheten

att försöka pröva om det går att lägga fram ett alternativ till regeringens budgetförslag — om det nu ens finns några möjligheter att komma överens i oppositionen om ett sådant alternativ.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Olsson, Johan*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av fröken *Andersson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av henne m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boman* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Johan Olssons* yrkande.

Fröken *Andersson* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 147 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits den av fröken *Andersson m. fl.* avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 35;
Nej — 29.

Därjämte hade 66 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 147, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Boman m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Boman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. beskattning vid upplåtelse av skogsavverkningsrätt

Ja — 72;
Nej — 59.

Ang. beskattning vid upplåtelse av skogsavverkningsrätt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 26 mars 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 129, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto.

I propositionen hade föreslagits vissa jämkningar av 1959 års lagstiftning om beskattning av den som vid laga skifte eller annan jorddelningsförrättning ålagts betala skogslikvid. Ändringarna hade till syfte att underlätta skogsbrukets yttre rationalisering, framför allt lagaskiftesverksamheten i Kopparbergs län.

Vidare hade föreslagits vissa bestämmelser om beskattning vid upplåtelse av rättighet att avverka skog. Bestämmelserna grundade sig på förslag av skatteflyktskommittén och syftade främst till att förhindra skatteflykt genom överföring av skogsavverkningsrätt i samband med arvskifte.

De nya reglerna voro avsedda att tillämpas första gången vid 1966 års taxering.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 763, av herrar *Enarsson* och *Yngve Nilsson*, samt II: 894, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.;

II) de likalydande motionerna I: 768, av herr *Johan Olsson* och fru *Olsson*, samt II: 901, av herr *Jonasson* m. fl.

I samtliga motioner hade bland annat framställts yrkande av innebörd, att de föreslagna bestämmelserna om beskattning av avverkningsrätt vid arvskifte skulle tillämpas först från och med 1967 års taxering.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 129 och med avslag å de likalydande motionerna I: 763, av herrar *Enarsson* och *Yngve Nilsson*, samt II: 894, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., ävensom de likalydande motionerna I: 768, av herr *Johan Olsson* och fru *Olsson*, samt II: 901, av herr *Jonasson* m. fl.— måtte antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 763, av herrar *Enarsson* och *Yngve Nilsson*, samt II: 894, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl., ävensom

2) de likalydande motionerna I: 768, av herr *Johan Olsson* och fru *Olsson*, samt II: 901, av herr *Jonasson* m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Ang. beskattning vid upplåtelse av skogsavverkningsrätt

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 41 behandlar två frågor rörande beskattningen av virkesuttag från skog utan direkt samband med varandra. Den ena går ut på att underlätta och den andra på att försvåra virkesuttag. Den förra är befogad av sysselsättnings-skäl och med tanke på en rationell skogsvård. Jag har ingen anledning att beröra den frågan, utan jag tror att det hela är välmotiverat.

Den andra frågan är fiskalt motive-rad. Den inger mig emellertid en sådan tveksamhet att jag finner mig nödsakad att åtminstone med några ord ge uttryck åt vad jag känner. Såsom kammarens ledamöter har sett av handlingarna gäller sistnämnda fråga den skattemässiga behandlingen av skogsavverkningsrätter, vilka vid arvskifte övergår till dödsbodelägare. Utskottet gör här gällande att skogens tillväxt och värdeökning blir obeskattad på den grund att enligt nu gällande lag dödsbodelägare kan såsom andel i ett dödsbo tillskiftas avverkningsrätter, vilkas förmögenhetsvärden därefter kan överföras till kon-tanter genom försäljning. För att förhindra detta tillstyrker nu utskottet propositionens förslag att avverkningsrät-ten skall åsättas »ett allmänt saluvärde» samt inkomstbeskattas hos dödsboet. Därest genom prisstegring på virket mellan tidpunkten för arvskiftet och tidpunkten för försäljningen avverk-ningsrätten blir mera värd, skall värde-stegringen beskattas såsom inkomst hos dödsbodelägare. Värde-minskningsavdrag medgives dödsbo, och avdrag för engångsvärde, d. v. s. arvslottens värde, medgives dödsbodelägare såsom i rörel-se.

För att komma till det fiskalt önska-de resultatet har utskottet godtagit en teoretisk konstruktion som helt enkelt är nödvändig i sammanhanget, nämligen att skjuta in dödsboet mellan den avlidne och dödsbodelägarna såsom om dödsboet först hade ärvt den avlidne och därefter dödsbodelägarna ärvt

dödsboet. Självfallet är dödsboet alltid en självständig person (juridisk) gentemot utomstående och är naturligtvis inkomstskatteskyldigt för inkomster av transaktioner med utomstående. Detta föranleder inte några invändningar, utan här gäller det dödsboets förhållande till arvingarna.

Den i propositionen åberopade kommittén har låtit det nya betraktelsesät-tet komma till uttryck genom uttalan-det: »Arvsskifte bör enligt kommitténs mening vara beskattningsgrundande transaktion.» Uttalandet gäller i in-komstskattesammanhang, vilket alltså innebär att dödsboet blir en självständig enhet gentemot sina delägare. Ar-vets karaktär förändras från arv till in-komst. Konsekvensen borde då, förefal-ler det mig, ha bjudit utskottet att före-slå arvsskattens borttagande för detta fall, men den slutsatsen har utskottet inte dragit. Vid prövning av ett skatte-mål har regeringsrätten den 16 septem-ber 1958 förklarat att eftersom arv-skifte i åberopat fall till tiden gått före avyttring av skogsstämpling inkomstbe-skattning inte kunnat komma i fråga och därmed tagit ställning mot under-instanser, vilka velat hävda, att det skul-le så anses som om — tvärtemot det verkliga förhållandet — dödsboet först hade gjort försäljningen och pengarna därefter skiftats varigenom skatteplikt hade uppkommit.

Att utskottet nu tar ställning i enli-ghet med nyssnämnda underinstansers uppfattning och skjuter in dödsboet mellan den avlidne och arvingarna är det som fyller mig med så stor olust. Utskottet säger att dess mening grun-dar sig på den s. k. kontinuitetsprinci-pen vid beskattning. Det låter fint, men jag delar inte den uppfattningen. Det förefaller mig i själva verket här vara fråga om införande av en i förhållande till nu gällande lag helt ny princip, nämligen att dödsboet skall betraktas som en självständig enhet gentemot dödsbodelägarna för att dödsboet skall utföra något som den avlidne har un-

derlåtitt att utföra i livstiden men som enligt förslagsställarens och utskottets mening borde ha utförts, d. v. s. i detta fall avverka skog och betala inkomstskatt.

Den konstruktion, som vi här presenteras, är emellertid, såvitt jag kan finna, inte helt ny och inte så oskyldig. Den företer nämligen slående likheter med den konstruktion varpå den inte bara för de borgerliga utan även för det överväldigande flertalet socialdemokrater så motbjudande kvarlåtenskapsskatten byggde. Denna gick visserligen ännu längre i det att den förmögenhet som den avlidne efterlämnade skulle anses ha uppkommit genom underlåtenhet att skapa inkomster, vilka kunnat beskattas. Härigenom skulle den avlidne anses ha ådragit sig, som det då hette, en skuld till samhället, vilken borde gäldas med en särskild skatt förfallen i dödsögonblicket och vilande på kvarlåtenskapen. Skatten måste i så fall gäldas av dödsboet och ej av arvingarna, vilka ej kunde lastas för den avlidnes handlingar. Dödsboet blev alltså en självständig enhet inskjuten mellan den avlidne och arvingarna, en ordning som avskaffades i och med att kvarlåtenskapsskatten ersattes med en starkt skärpt arvsskatt.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat redovisa min spontana och stora tveksamhet inför detta förslag i samband med arv. Jag har även funnit av de i propositionen redovisade remissyttrandena, att tveksamheten är stor också på vissa andra håll. Jag ställer mig likaledes frågande inför urvalet av remissinstanser. Vad säger juristerna inför denna sak? Är det bara hovrätten för Skåne och Blekinge samt justitiekanslern som har meningar i denna fråga, eller har bara dessa tillfrågats och inga andra? När man vet hur hårt juristerna engagerade sig i fråga om den konstruktion som låg till grund för kvarlåtenskapsskatten, så är jag förvånad över att de inte har hört av sig alls i detta ärende som är så likartat.

Stark kritik har riktats mot skogsbe-

Ang. säkerheten på fartyg
skattningen, sägs det i propositionen. Vari denna kritik består får vi dock inte veta.

Till sist vill jag också säga att denna nya lagstiftning i första hand naturligtvis berör bönderna och träffar dem oförmånligt, och med tanke på hur besvärligt det kan vara för bönderna med kontanter vid generationsskiftet och övertagande av gårdar i samband därmed, så kan jag inte tycka annat än att det är försvarligt att ha framfört dessa synpunkter.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. säkerheten på fartyg

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om säkerheten på fartyg, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 14 maj 1965 dagtecknad proposition, nr 132, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

- 1) lag om säkerheten på fartyg;
- 2) lag om ändring i sjölagen;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg; samt
- 4) lag om ändring i sjömanslagen den 30 juni 1952 (nr 530).

Enligt 10 kap. 3 § andra stycket i förslaget till lag om säkerheten på fartyg vore befälhavare fri från ansvar om lämplig person, som varit kvalificerad till befattningen, icke kunnat erhållas i senast besökta hamn, och detta föranlett att de uppställda fordringarna på kvalifikation hos medlem av minimesättning ej blivit uppfyllda för viss tjänst ombord.

Ang. säkerheten på fartyg

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 766, av herrar *Adolfsson* och *Werner*, samt II: 897, av fru *Ryding m. fl.*, ävensom

de likalydande motionerna I: 769, av herr *Jacobsson, Gösta*, samt II: 903, av herr *Magnusson* i Borås;

I motionerna I: 766 och II: 897 hade hemställt, att riksdagen måtte besluta,

att 10 kap. 3 § andra stycket i förslaget till lag om säkerheten på fartyg skulle utgå,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådant tillägg till 3 kap. i förslaget till lag om säkerheten på fartyg, att läkarbesiktning föreskrevs angående sanitära, bostads- och arbetshygieniska förhållanden ombord å fartyg.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen med avslag å följande motioner, nämligen

1. I: 766 och II: 897, såvitt avsåge yrkandet att 10 kap. 3 § andra stycket i förslaget till lag om säkerheten på fartyg skulle utgå, och

2. I: 769 och II: 903, måtte bifalla förevarande proposition, nr 132, ävensom

B) att motionerna I: 766 och II: 897, såvitt avsåge yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **ADOLFSSON** (k):

Herr talman! I syfte att förebygga eventuella missförstånd beträffande vår riksdagsgrupps bedömning av det lagförslag som nu föreligger — förslag till lag om säkerheten på fartyg — vill jag först betona att vi betraktar förslaget som ett inte obetydligt framsteg. Det kanske inte framgick tillräckligt av den motion som vi har avlämnat.

Särskilt på två punkter har vi emellertid ansett kompletteringar nödvändiga. Den ena gäller bemanningsfrågan. Lagförslaget, sådant det föreligger, definierar vad som skall anses såsom minimiantal vid olika farter och fastställer straffansvar vid åsidosättande av denna säkerhetsfråga, men sedan tas detta tillbaka, så att säga, i 10 kap. 3 § andra stycket, genom att befälhavare befrias från ansvar om han säger sig inte ha kunnat mönstra person med kvalifikation för den befattning som det gäller. Jag vill upprepa vad vi har skrivit i vår motion: »Fastställs en minimibesättning för att uppfylla kravet på betryggande bemanning ur säkerhetssynpunkt måste en reducering av denna minimibesättnings kvalifikationer innebära att fartyget icke är betryggande bemannat.» Förbud för resa borde enligt vår uppfattning i sådant fall utfärdas. Det är ju inte bara de ombordvarandes antal som är av vital betydelse för säkerheten till sjöss utan också deras kvalifikationer. Att s. k. bristmönstring kan få företas måste därför betyda att man eftersätter säkerhetskravet.

Nu säger utskottet lite grand varnande att lagpassusen om ansvarsbefrielse under de omständigheter som anges i 10 kap. 3 § icke får medföra att allvarliga ansträngningar ej göres för att förse vår handelsflotta med kompetent sjöfolk. Jag för min del ser detta uttalande inte bara som en varning utan som en alltför from önskan. Trots vissa existerande garantier mot missbruk av bristmönstringsbestämmelsen är det fara värt att den ansvarsbefrielse som nu kommer att ges enligt tredje paragrafens andra stycke kommer att leda till slapphet i fråga om att förse fartyg med kvalificerade befattningshavare. Man har kanske en besättning som är tillräcklig i antal men inte i fråga om kvalifikationer för de speciella uppgifter som var och en skall befatta sig med. Det kan ju inte få vara fråga om enbart att med minsta tänkbara bemanning föra ett fartyg från en hamn till en an-

nan. En betryggande bemanning är ett betydligt vidare begrepp än vad vi landkrabbor i allmänhet föreställer oss. Prutar man på bemanningen i kvalifikationshänseende, så kan det uppstå en rad verkningar i form av ohälsa, olycksfall och dödsfall. Kanske försvinner hela besättningar till följd av inträffade katastrofer, detta av den enkla anledningen att det fattas en man i det rätta ögonblicket för en viss uppgift, ty den man hade ägde inte kvalifikationer att klara den situation som hade uppkommit.

Jag måste alltså vidhålla att andra stycket i 10 kap. 3 § inte bör få föras in i lagen. Jag skulle kunna anföra ytterligare argument för detta ståndpunktstagande men avstår från att göra det, åtminstone för ögonblicket.

Den andra fråga som tagits upp i motionen och som jag skall fatta mig kort om, trots att den är stor, gäller lagförslagets tredje kapitel, som ju är rätt omfattande. Vi föreslår i motionen utredning och förslag rörande sådant tillägg till kapitlet att läkarbesiktning föreskrives angående bl. a. sanitära och arbetshygieniska förhållanden ombord på fartyg.

Utskottet avvisar förslaget under hänvisning bl. a. till kontrollen av fartygsbyggenas standard och skyddsombudens verksamhet ombord. Det första argumentet tycker jag ligger vid sidan om denna fråga. Det avser ju endast standarden ombord på nybyggda fartyg. Det andra argumentet hänvisar till ett existerande tämligen bristfälligt system beträffande skyddet, vilket dessutom inte inrymmer kontroll av det slag som vi har talat om i motionen och som i så hög grad anknyter till medicinska frågor och medicinsk kapacitet.

Jag skall nu inte gå djupare in på saken, men vill ha sagt att hälsoinspektionen till sjöss är i det närmaste helt försummad, vilket vi landkrabbor som sagt bör observera. Medicinsk sakkunskap har ju också på sistone offentligt revolterat mot detta förhållande och

Ang. säkerheten på fartyg

klagat över lagbestämmelsernas bristfällighet i de avseenden jag nu talar om. Man bör vidare betänka att ett fartyg — såsom även understrukits i propositionen — är inte bara en arbetsplats utan också de ombordvarandes bostad. Vi tycker att detta utgör ett särskilt motiv för den kontroll med medicinsk anknytning, som vi i vår motion har önskat en utredning om. Jag betraktar denna fråga som så allvarlig och viktig att vi säkerligen återkommer till den här i riksdagen årest vårt förslag om utredning nu blir avvisat.

Herr talman! Under hänvisning till argumenteringen i vår motion, och möjligen även litet grand med stöd av vad jag nu sagt, yrkar jag bifall till motionsparet I: 766 och II: 897, alltså avseende punkterna A 1 och B i utskottets hemställan.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Det utlåtande som kammaren just nu behandlar skulle, om förslagen genomföres, ge en upprustning och modernisering av sjösäkerhetsbestämmelserna. Detta har länge efterlysts, och alla organisationer som har med sjöfarten och dess förhållanden att göra är mycket glada och tacksamma för att en modernare ordning nu blir fastställd i lag.

När första lagutskottet behandlat den föreliggande propositionen har vi också noga övervägt de motioner herr Adolfs-son talat för. Han har hemställt att den s. k. bristmönstringsbestämmelsen, som upptagits i 10 kap. 3 § andra stycket i sjösäkerhetslagen, måtte utgå. Vidare begär han utredning och förslag i syfte att läkarbesiktning skall föreskrivas angående de sanitära förhållandena ombord på fartyg.

Vad gäller hans första yrkande vill jag erinra om att i propositionen föreslås att för alla fartyg över 20 bruttoton, som befordrar gods eller passagerare, skall sjöfartsstyrelsen fastställa den minsta besättning som är betryggande

Ang. säkerheten på fartyg

från sjösäkerhetssynpunkt. Utskottet har ansett att gällande bemanningsregler härigenom väsentligt skulle förbättras. Nu vill motionärerna liksom herr Adolfsson i yttrandet nyss från talarstolen att bristmönstringsbestämmelsen, som har en motsvarighet i sjöbefälskungörelsen, skall tas bort. Dessa bestämmelser innebär att befälhavaren får viss möjlighet att avstå från föreskriven kvalifikation hos besättningen, såsom herr Adolfsson tidigare har framhållit. Men det måste tilläggas att detta endast är tillåtet om behörig person inte kunnat erhållas i den hamn fartyget senast besökt. Bestämmelserna i lagförslaget ger inte heller befälhavaren möjlighet att underskrida det fastställda antalet besättningsmän. Oaktat detta kan utskottet så till vida instämma med motionärerna, att det i och för sig får anses vara lämpligt om dessa bestämmelser kunde utgå ur lagstiftningen. Som departementschefen framhållit i propositionen är emellertid bristen på behörigt sjöfolk för närvarande så stor att bristmönstring måste förekomma. Utskottet har också i detta sammanhang understrekat, att allvarliga ansträngningar skall göras för att förse vår handelsflotta med kompetent sjöfolk, och utgått från att tillsynsmyndigheten noga följer denna fråga. Då bestämmelser finns både i sjölagen och beträffande mönstringsförrättare, syftande till att sjösäkerheten inte skall kunna sättas i fara genom bristmönstring, har utskottet inte tillstyrkt bifall till motionerna i denna del. Jag vill alltså yrka avslag på herr Adolfssons hemställan i detta avseende.

Motionärerna vill som sagt även införa läkarbesiktningsverksamhet på fartyg i syfte att förebygga ohälsa i arbetet och motverka förekommande yrkessjukdomar. Det skall här beaktas att skyldighet föreslås att inge ritningar till sjöfartsstyrelsen när man bygger fartyg. Då ritningarna granskas skall bl. a. hygienisk expertis se till att fartyget får en god utformning från hälsosynpunkt.

Vidare skall tillsynsmyndigheten vid s. k. inspektion undersöka om erforderliga åtgärder iakttagits på fartyg för att förebygga ohälsa och olycksfall. Jag vill också erinra om att de i motionerna påtalade hörselskadorna hos maskinpersonalen har berörts av departementschefen, som i propositionen framhållit att frågan bör ägnas uppmärksamhet. Av särskild vikt när kammaren skall ta ståndpunkt till lagutskottets utlåtande är emellertid att säkerhetslagen lämnar föreskrifter om skyddsombud och skyddskommitté efter mönster av arbetarskyddslagen. Härigenom tillförsäkras ju de anställda själva möjlighet att på ett avgörande sätt verka i frågor rörande sundhet och säkerhet på fartyg. Vi är inom utskottet övertygade om att den möjligheten kommer att vara en garanti för att arbetarskyddet ombord blir väl tillgodosett även när det gäller gamla fartyg vilkas ritningar inte blivit föremål för samma noggranna granskning som de nu föreslagna bestämmelserna syftar till. Utskottet har därför inte heller i denna del kunnat biträda motionerna.

Till slut får jag, herr talman, inte minst under framhållande av att utskottet på alla punkter varit enhälligt, hemställa om bifall till första lagutskottets förevarande utlåtande nr 30.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Fröken Mattson hänvisade till den förklaring som har lämnats bland annat i propositionen om att det är bristen på sjöfolk som är orsak till att den undantagsbestämmelse, som vi här diskuterar, skall finnas kvar. Jag vill inte bestrida att det kan råda brist på sjöfolk, men införandet av denna bestämmelse i lagstiftningen kan också leda till en alltför stor passivitet från befälhavarens och redarens sida i fråga om att anskaffa kompetent folk. Det är inte minst i detta som vi ser en stor risk föreligga.

När vi diskuterar frågan om säkerhet

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

för människoliv till sjöss är det väl uppenbart att sådana undantagsbestämmelser inte bör förekomma som hänvisar till en påstådd brist på sjöfolk. Det är ju människors liv det gäller, och det är en säkerhetslagstiftning som vi här behandlar. Frågan om bemanningens kvalifikationer inverkar på många sätt. Vid sjöförhören framkommer det ju ofta att det har förelegat brister i bemanningsavseende och att människoliv, fartyg och last hade kunnat räddas genom bättre bemanning i fråga om antal och kvalifikation hos besättningen. Sådant är naturligtvis alltid svårt att bevisa. Jag kan inte stå här och säga att det hade gått att undvika olyckorna, men ingen kan bestrida att bemanningsfrågan har stor betydelse i sammanhanget. Det är inte bara fråga om bemanningens omfattning, som fröken Mattson talade om, utan också fråga om dess kunskaper; det blir uppenbart om det exempelvis uppstår brand ombord och likaså om livbåtar och annan räddningsattiralj behöver tagas i anspråk. Det kan också vara fråga om att rädda andra nödställda till sjöss, det kan uppkomma förskjutningar i lasten, det kan bli isbildningar på grund av överspolning och diverse andra saker som gör att det måste betraktas som en i högsta grad angelägen säkerhetsfråga att en sakkunnig bemanning i tillräckligt stort antal finns ombord vid sådana tillfällen. Om sjukdomsfall, olycksfall eller dödsfall skulle inträffa ombord måste den som drabbats av detta ersättas på den post han innehar, och det måste sålunda finnas tillräckligt med kvalificerad personal.

Jag skall inte gå alltför djupt in i detta resonemang. Vi får väl återkomma till dessa frågor. Jag har emellertid velat ge några exempel bland många. Jag vill avrunda med att säga att det förenklade talet om att besättningen kan inskränkas till nödig vakttjänst och till tjänst vid matlagning innefattar redarens syn på vilka risker som bör tas inom sjöfarten. Det är här fråga om ris-

ker som togs av andra för att inseingsresultatet i kronor och i dollar skall bli det allra fördelaktigaste för redaren. Riksdagen har ju att ta ställning till orden i konventionstexten om att skapa största möjliga säkerhet för människoliv till sjöss. Det är den sidan av saken jag så starkt har velat framhålla.

Jag vill inte bestrida att fröken Mattson i princip har samma syn på denna fråga. Det är bara det att hon har kommit till litet annorlunda slutsatser beträffande på vad sätt man skall lösa dessa ting än vad vi har gjort i motionen och i vad jag velat anföra i mitt tidigare anförande här från talarstolen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 766 och II: 897; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1960 års internationella konvention om säkerheten för människoliv till sjöss, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om upphävande av 3 § lagen den 6 juni 1962 med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m.

Första lagutskottet hade behandlat tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

de likalydande motionerna nr 499 i första kammaren av herr *Hilding m. fl.* och nr 609 i andra kammaren av herr *Wedén m. fl.* samt

motionen nr 123 i andra kammaren av herr *Regnell m. fl.*

I samtliga motioner hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta att upphäva 3 § lagen den 6 juni 1962 med förbud i vissa fall mot rundradio-utsändning på öppna havet m. m.

Det i motionerna avsedda stadgandet var av följande lydelse:

»3 §. Den som här i riket upprättar eller innehar radioanläggning avsedd att användas för rundradiosändning på öppna havet eller i luftrummet däröver, utför transport till fartyg eller till annan anordning, där anläggningen finnes, eller yrkesmässigt förmedlar uppdrag för sändningen eller ock driver rörelse med ändamål att annorledes främja sändningen, straffas, där ej 2 § är tillämplig, med dagsböter eller fängelse. Detsamma skall gälla, om svensk utom riket begår sådan gärning eller, inom eller utom riket, i betydande omfattning lämnar uppdrag för sändningen.

Åtal för brott som nu sagts må ej väckas utan att förordnande därom meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigat därtill.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner

- a) I: 499 och II: 609 samt
- b) II: 123

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Ernulf, Schött* och *Gösta Jacobsson*, fru *Gärde Widemar*, fru *Kristensson* samt herr *Keijer*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivel-

se till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med behandlingen av frågan om radioväsendets framtid måtte taga under övervägande den liberalisering av ifrågavarande lagstiftning, som vore möjlig med hänsyn till vårt lands förpliktelser enligt internationella konventioner, samt underställa riksdagen förslag härom;

2) av herr *Nilsson, Ferdinand*, vilken ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 499 och II: 609 ävensom motionen II: 123 måtte i enlighet med lagrådets i reservationen nämnda förslag besluta, att 3 § i lagen om förbud i vissa fall mot rundradio-utsändning på öppna havet m. m. skulle erhålla följande ändrade lydelse:

3 §

Den som här i riket upprättar eller innehar radioanläggning avsedd att användas för rundradiosändning på öppna havet eller i luftrummet däröver, *yrkesmässigt utför transport* till fartyg eller till annan anordning, där anläggningen finnes, eller yrkesmässigt förmedlar uppdrag för sändningen eller ock driver rörelse med ändamål att annorledes främja sändningen, straffas, där ej 2 § är tillämplig, med dagsböter eller fängelse. Detsamma skall gälla om svensk utom riket begår sådan gärning eller, inom eller utom riket, i betydande omfattning lämnar uppdrag för sändningen.

Åtal för brott — — — Konungen bemyndigat därtill.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! De motioner som kammaren nu skall behandla riktar sig mot gällande lagstiftning beträffande de s. k. piratsändarna inom rundradion. Lagen tillkom ju år 1962 efter omfattande riksdagsdebatter, och jag skall därför inte nu gå in på alla de argument som därvid anfördes utan söka koncentrera mig

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

på det väsentliga. Jag börjar med att i korthet rekapitulera lagens innehåll.

Lagen stadgar i sin första paragraf förbud mot rundradiosändning på öppna havet på sådant sätt att radiomottagning i Sverige, Danmark, Finland eller Norge störes eller kan störas. Brottsrekvisitet är alltså här att det är fråga om sådana sändningar som »är eller kan vara störande». I 2 § straffbeläggas vissa former av medverkan till sådana störande sändningar. Det är all right, ingen har något att erinra här emot. Men lagstiftaren har gått längre än så. Lagens 3 § förbjuder även viss medverkan till sändningar på internationellt vatten, även om de inte stör eller innebär fara för störning, om sådan medverkan lämnas i Sverige eller av svensk utom riket. Själva sändandet hänföres däremot i detta senare fall icke till straffbar gärning. Enbart innehavet av en radioanläggning avsedd för ändamålet straffas. Viss annonsering kan också straffas.

Som bekant har vi i Öresund, i vars omgivningar så mycket händer, alltså ett fartyg under republiken Honduras flagg, som från internationellt vatten utsänder popmusik och reklam. Sändningarna är icke störande för annan radiotrafik. De äger rum på ultrakortvåg. På grund av lagens straffbestämmelser har enligt uppgift fyra personer i högsta domstolen fällt till ansvar, därav en dömts till fängelse, och ytterligare tre personer har av underretten straffats för medverkan genom transporter. Nya åtal har föranställt, men har förklarats vilande. Bland de åtalade befinner sig 26 annonsörer.

För att inget missförstånd på den punkten skall behöva uppstå vill jag förklara att jag är av den bestämda åsikten att gällande lag måste åtlydas och att straff måste utdömas mot dem som handlar mot lagen. Den allmänna laglydnaden måste självfallet hållas i helgd. Någon glorifiering av dem som straffats är minst av allt påkallad. Jag har redan från början starkt ogillat de

tendenser i denna riktning som förekommit i pressen och annorstädes.

Detta utesluter emellertid icke att man kan ställa sig kritisk mot lagbestämmelsernas utformning. Var och en har i ett demokratiskt samhälle rätt att begära ändring. Det är mot den nyss omnämnda 3 § som kritiken sätter in. Bestämmelsen står — såvitt jag kan finna — dåligt i överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet. Särskilt bland ungdomen, som i stora skaror vanligen lyssnar till musiken, finner man det upprörande att straff utdömes för radiosändningar från internationellt vatten som icke stör andra sändningar. Att en så oskyldig sak som sändandet av harmlös musikalisk underhållning, uppblandad med reklam, skall bestraffas med fängelse har folk svårt att förstå. Jag medger för all del gärna att sett ur en högre kulturell synpunkt kan dessa sändningar utan tvekan avvaras, men ungdomen tycker nu en gång om dem. Ingen tar skada till sin själ genom att lyssna på dem. Det är mycket som är vida betänkligare ur samhällets synpunkt.

Utskottets majoritet har avstyrkt de föreliggande motionerna under hänvisning dels till de internationella konventioner som Sverige biträtt och dels till att upphävandet av 3 § skulle försämra möjligheterna att hindra vissa former av rundradioutsändning, vilka är oförenliga med god ordning inom rundradiotrafiken. Så står det. Tydligt menar majoriteten att man måste förekomma kaos i etern. Att bestämmelserna skulle ha till uppgift att skydda det statliga radiomonopolet har majoriteten icke gjort gällande. Man har talat tyst om den saken.

Minoriteten delar uppfattningen att en internationell ordning på telekommunikationernas område är nödvändig, men menar att de svenska lagbestämmelserna gått längre än vad denna ordning kräver och vad vårt lands internationella förpliktelser ålägger oss. Reservationen av herr Ernulf m. fl. ut-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

myunnar i en hemställan till Kungl. Maj:t att ta under övervägande den liberalisering av lagstiftningen som är möjlig med hänsyn till våra internationella förpliktelser.

När det gäller denna internationella legala sida av saken kan det först och främst diskuteras om det föreligger en formlig juridisk förpliktelse för vårt land att ingripa mot konventionsstridiga radiosändningar från företag under främmande flagg utanför vårt eget territorialvatten. Jag tror det inte. I varje fall sträcker sig vår folkrättsliga förpliktelse inte längre än till fartyg, inregistrerat här i landet, d. v. s. till svenskt fartyg. Vårt lands suveränitet är begränsad härtill. Vi har däremot näppligen någon folkrättslig förpliktelse när det är fråga om fartyg under främmande flagg på internationellt vatten. Den generella skyldigheten att ingripa mot radiosändarna utanför vårt lands territorium åvilar enligt 1959 års Genèvekonvention de länder, i vilka sändarfartygen är registrerade och vilkas flagg de för. Att till 1959 års radioreglemente fogats en rekommendation rörande åtgärder som bör vidtagas för att förhindra drivande av rundradiostationer ombord på fartyg är en sak för sig — denna rekommendation är knappast av förpliktande natur. Inte heller Nordiska rådets uttalande har dylik förpliktande natur.

Det vill förefalla som om endast ett begränsat antal stater vidtagit lagstiftningsåtgärder i anledning av 1959 års konvention.

1965 års internationella konvention, som hittills endast ratificerats av en enda stat, Danmark, går för visso längre, men rörande 1965 års konvention må uppmärksammas det av Europarådets rådgivande församling den 29 januari 1965 antagna uttalandet i ämnet. Det finns återgivet i utskottets utlåtande. I detta förklaras bl. a. att det enda som berättigar en internationell reglering av telekommunikationer är den begränsade tillgången av frekvenser och

frekvensband. Den rådgivande församlingen föreslog t. o. m. ett tilläggsprotokoll i syfte att direkt uttrycka signatärernas avsikt att uteslutande använda överenskommelsen i avseende på den begränsade tillgången på frekvenser och frekvensband och att det inte skulle vara för att bevaka några statliga eller andra monopols intressen i fråga om masstelekommunikationer. I Europaförsamlingens debatt i ärendet underströks av samtliga talare att de olika staternas åtaganden var hänförliga till den rent tekniska sidan av saken.

Utifrån dessa utgångspunkter borde det vara till fyllest med en nationell lagstiftning där det avgörande rekvisitet är störandet och i vilken endast sådana sändningar som är störande kriminaliseras.

Med det anförda har jag velat konstatera att gällande rätt inte står i överensstämmelse med rättsuppfattningen i vida kretsar av vårt folk och att lagbestämmelserna i ämnet i en viktig punkt sträcker sig längre än vad våra internationella förpliktelser synes kräva. En liberalisering borde därför saklöst kunna äga rum.

Kan problemet lösas på annat sätt, d. v. s. genom att tillåta reklamslag i etern — förutsättningarna för piratsändare faller då bort — har jag inget att erinra däremot. Jag förutsätter att hela problemkomplexet skall upptagas till förutsättningslös diskussion vid den harpsundskonferens som skall äga rum i slutet av månaden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den av herr Ernulf m. fl. avgivna reservationen.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Till utskottets allmänna inställning kan jag ansluta mig. Det är på en punkt jag anfört reservation. Man kan säga att det är en liten punkt, men om jag jämför utskottets och min ståndpunkt innehåller denna reservation dock *något* positivt, och jag menar att det borde räknas den till godo.

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

Jag konstaterar att utskottet bygger sitt resonemang på att det är oförenligt med god ordning inom radiotrafiken att upphäva 3 §, och det är en synpunkt som naturligtvis kan anföras. Jag har å andra sidan ansett att det finns ordningsproblem som ligger närmare till hands än att bringa ordning i etern. I och för sig vill jag därför inte anse att det är ett alltför bärande resonemang.

Jag har tagit del av vad televerket skriver. Verket har efter mitt sätt att läsa kommit med en rätt skruvad historia. Avsikten med bestämmelsen har varit att förhindra sändningar som stör eller *kan väntas* störa, alltså oberoende av om sändningen i ett visst konkret fall är störande eller ej. Det har ansetts naturligt att bestämmelsen fått en sådan utformning. Ja, det kan man kanske vara litet tveksam om. Det säges att om man hade gått in på en mera differentierad lagstiftning, skulle det ha kunnat leda till att det blev svårt att tillämpa den och att man då förlorade respekten för de internationella regler som uppställts. Då televerket medger att det är ett faktum att innehavarna av vissa piratsändare hittills lyckats att för sin verksamhet finna sådana frekvenser att praktiskt taget inga svårare störningar förorsakats, då förstår jag dem som säger att de tycker att ingripandet här är litet onödigt.

Emellertid har jag haft den uppfattningen att det ur en annan synpunkt finns ett starkt skäl att bibehålla 3 § i allt väsentligt oförändrad. Detta med hänsyn till att sändningar, som i och för sig för närvarande kan betraktas som oskyldiga, som varken är störande och ej heller till sitt innehåll är av den arten att det finns anledning att stoppa dem, faktiskt innebär ett osäkerhetsmoment om de inarbetas i en lyssnarkrets. Härvidlag instämmer jag i vad herr Jacobsson sade på denna punkt, och jag instämmer även i den lilla kritik som han anförde beträffande kvaliteten. Man vet icke vilka risker tillåtandet av sådana sändningar under andra omstän-

digheter skulle kunna innebära i en viss situation. Under sådana förhållanden menar jag att 3 § bör vara kvar i nägorlunda oförändrat skick.

Det var emellertid en tankeställare för mig att utskottet säger: »— — — då enligt utskottets mening efter riksdagsbehandlingen år 1962 icke förekommit någon omständighet, som föranleder ändrat ställningstagande — — — hemställer utskottet — — —.» Jag tog också ställning 1962, ty jag var med då. Jag har därför gått tillbaka för att se om vad utskottet sade 1962 möjligen även kunde ha någon tillämpning på mig. Jag konstaterar då att vid punkten D i första lagutskottets utlåtande nr 40 år 1962 förelåg en reservation av herr Svensson i Vä och mig. Vi delade den i motionerna I: 731 och II: 886 uttryckta uppfattningen, att radioverksamheten i vårt land snarast möjligt bör utvidgas till tre parallella ljudradioprogram och två televisionsprogram. Så framhöll vi att såsom dessa motionärer anför måste det anses vara av än större betydelse att vissa andra väsentliga lyssnarintressen och andra ideella verksamheters behov av vidgad information bättre beaktas. Vi gjorde också ett uttalande till förmån för införande av en Sveriges ungdomsradio, som vi ansåg vara en tanke värd att pröva.

Sedan dess har vissa förbättringar åstadkommit. Under sådana förhållanden är väl en del av det vi anförde inte aktuellt. Men vår slutsats är fortfarande att det är *värdefullt om den fria konkurrensen så långt som möjligt får göra sig gällande* även inom radioverksamheten och att det bör finnas möjlighet för två eller flera radioföretag att fritt konkurrera, givetvis enligt svensk lag och med det ansvar som lagen innebär, således inom ramen för den lagstiftning vi här har.

Då jag liksom herr Jacobsson utgår ifrån att dessa saker kommer upp ganska snart anser jag det i avvaktan på de väntade nya förslagen inte motiverat att *just nu* ställa något yrkande i överens-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

stämmelse med denna vår åsikt. Samtidigt anser jag mig också förhindrad att göra något yrkande ungefär enligt de linjer som reservation 1 drar upp, där man också syftar till en sådan liberalisering av lagen, som kanske skulle kunna rymmas inom det förslag som vi upplinjerade 1962. Jag har alltså inget yrkande på den punkten, herr talman.

Vi hade emellertid år 1962 ett yrkande i en reservation C vid samma utskottsutlåtande i anslutning till motionerna I: 731 av herr Bengtson m. fl. och II: 886 av herr Hedlund m. fl., som tog upp ett av lagrådet vederbörligen granskat lagtextförslag enligt vilket icke yrkesmässiga transporter till fartygen liksom icke yrkesmässig förmedling inte borde kriminaliseras. Texten innebär således att den som här i riket upprättar eller innehar radioanläggning, avsedd att användas till rundradioutsändning på öppna havet eller i luftrummet däröver, yrkesmässigt utför transporter till fartyg eller till annan anordning, där sådan anläggning finns, eller yrkesmässigt förmedlar uppdrag för sändningen skall straffas, medan däremot någon kriminalisering icke skall ske när verksamheten icke bedrivs yrkesmässigt.

Jag anser att de sändningar som det här gäller för närvarande är av oskyldig karaktär och att syftet med 3 § är preventivt därigenom att det gäller att undvika eventuella risker. När saken är så tveksam tycker jag att man inte i onödan bör uttänja kriminaliseringen, utan stanna vid att kriminalisera en yrkesmässig verksamhet av en art som anses vara olämplig, medan man inte i onödan bör kriminalisera sådan verksamhet som bedrivs tillfälligt.

Detta är, herr talman, mitt resonemang. Jag betonar att det gäller en ganska liten sak, men det är ett konkret förslag till förbättring.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den kläm som föreligger i reservation 2. Till motiveringen ber jag

att få återkomma för den händelse kamraren skulle bifalla detta yrkande.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! I stort sett kan jag instämma i vad herr Jacobsson har anfört, även om jag skulle önska att man redan nu kunde ta ställning till motionärernas yrkande att 3 § i 1962 års lag skall bort.

Paragrafen är inte nödvändig för att hindra radiosändningar som stör andra sändningar — det kan vi vara överens om. Redan 1 och 2 §§ i lagen straffbelägger ju sådana sändningar och medverkan därtill.

Oavsett vad syftet vid lagens tillkomst var med 3 § — den paragraf det nu gäller — så har den i verkligheten kommit att tjäna närmast som ett skydd för radiomonopolet i vårt land. Vid tillkomsten av 1962 års lag sades emellertid från regeringshåll uttryckligen ifrån, att man inte avsåg att med lagstiftningen skydda radiomonopolet. Därför tycker jag att den senare utvecklingen är ett gott stöd, även med utgångspunkt från regeringens ställningstagande år 1962, för kravet att 3 § nu skall upphävas.

Inga internationella konventioner förpliktar oss att ha den kvar, inte ens 1959 års Genève-konvention, som har biträtts av regeringen, fastän den inte har ratificerats av riksdagen.

Utskottet säger att ingenting har förekommit som kan ändra dess ståndpunkt från 1962. Som ett ytterligare skäl att inte nu upphäva 3 § hänvisar utskottet till telestyrelsens remissvar, där det sägs att ett upphävande av 3 § skulle försämra möjligheterna att hindra vissa former av rundradioutsändningar vilka är oförenliga med god ordning inom radiotrafiken.

Till det kan jag först och främst säga att vad telestyrelsen har anfört om den goda ordningen — det finns refererat i utskottsutlåtandet — enligt min me-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

ning inte ger belägg för att det här är fråga om några mer väsentliga ordningsproblem. Men det är klart att ju fler förbud man stadgar, och ju större område man belägger med förbud, desto lättare blir det att hindra alla tänkbara handlingar som kan strida mot god ordning, såsom man uppfattar den, eller som av andra skäl framstår för regeringen såsom mindre önskvärda.

Å andra sidan tycker jag personligen att det är önskvärt att vi inte har fler förbud än som efter noggrann prövning visar sig vara alldeles nödvändigt. Vi har faktiskt nog av förbudsregler i vårt samhälle ändå, utan att man skall behöva komma med nya förbud när det inte föreligger starka skäl. När 1 och 2 §§, såsom jag tidigare nämnt, straffbelägger störande sändningar, tycker jag man kunde nöja sig med det.

3 § innebär, som jag ser det, större våld än nöden kräver. Ingen lär väl kunna påstå att Radio Syds sändningar — det är väl de som närmast är aktuella i det här fallet — vållar några störningar av allvarlig betydelse för vårt samhälles funktion eller eljest för några väsentliga samhällsintressen.

Jag vitsordar gärna vad herr Ferdinand Nilsson nämnde om att man skulle kunna tänka sig att en på detta sätt etablerad station plötsligt skulle börja sändningar som vore till skada för vårt land, men jag tycker nog att rätta tidpunkten att ingripa är om och när ett sådant missförhållande mot förmodan skulle framträda.

Om en förbudslagstiftning går längre än som är nödvändigt med hänsyn till syftet med lagen, uppkommer risken att förbudet och lagstiftningen blir stötande för den allmänna rättskänslan. Det är väl just vad som har inträffat här — man har gått längre än nödvändigt för att vinna det centrala syftet. Det har medfört att detta förbud för Radio Syd att göra sina ganska oskyldiga sändningar inom rätt stora folklager uppfattats såsom stötande för rättsmedvetandet.

Herr Ferdinand Nilsson föreslår i sin reservation en mindre ändring av 3 §, så att transporter till denna station blir straffbelagda, inte såsom nu generellt, utan endast om de sker yrkesmässigt. Jag håller med herr Nilsson om att en sådan ändring är en förbättring, eftersom den är ett steg i riktning mot paragrafens upphävande, men som herr Nilsson själv sade är det inget stort steg. Det gäller bara en detalj, men jag sympatiserar med förslaget i brist på annat. Förslaget innebär inte ett så stort steg att jag skall gå närmare in på det — det väsentliga är dock att få bort 3 § helt.

I den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen 1, som jag vid utskottsbehandlingen har biträtt, framhålles att frågan om 3 § i 1962 års lag måste ses i samband med den större frågan om radioväsendets framtid. Den frågan har ju aktualiserats i samband med att 1960 års radioutredning lagt fram sitt betänkande. Vi kan väl räkna med att en proposition på grundval av betänkandet kommer till nästa års riksdag.

Det är klart att vissa praktiska skäl kan tala för att frågan om 3 § i 1962 års lag behandlas först i det sammanhanget — det kan ju tillkomma nya omständigheter som påverkar utskottsmajoriteten i rätt riktning även beträffande 3 § i 1962 års lag, vilket i alla fall är min förhoppning. Jag har därför inget yrkande om omedelbart avgörande av frågan om § 3:s vara eller icke vara, utan godtar reservationens ståndpunkt, att man bör återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av radioutredningens betänkande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen nr 1.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Här har tidigare hörts en del kritiska röster mot den s. k. piratradion. Låt mig börja med en klar deklaration. Även jag tillhör kritiker-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

nas skara, men jag gör det av en helt annan anledning än de tidigare ärade talarna här i kammaren. Jag anser nämligen att det är mycket beklagligt att denna lag, när den antogs, inte fick en ännu skarpare utformning — en sådan utformning som den senare har fått i våra nordiska grannländer, och som kanske skulle ha förhindrat en hel del av den senare tidens åtal. Det hade nämligen då inte funnits någon möjlighet till sådana utsändningar.

Låt mig sedan till herr Ernulf säga, att den s. k. förbudslagstiftningen, som han kallar den, sannerligen inte är till för att ge regeringen möjlighet att bli av med institutioner och företag som icke anses önskvärda. Det är vi i den svenska riksdagen som skapar lagar, det är domstolarna som dömer efter dem. När, herr Ernulf, blev de svenska domstolarna politiserade?

Jag skall sedan, herr talman, återgå till själva sakfrågan. Utskottets utlåtande är synnerligen kortfattat. Vi hade för ett par år sedan, när lagen tillkom, en mycket intensiv och ingående behandling av hithörande ärenden. Enligt utskottets mening har ingenting nytt tillkommit som gör att vi har anledning att ändra på lagen sådan den är, vare sig ta bort § 3 eller företa den ändring som herr Ferdinand Nilsson har föreslagit.

Vi hade tidigare i dag, när förhandlingarna började här i kammaren, en mycket långvarig debatt om storflygplatsen för öresundsregionen. Herr Edström yttrade att en stor majoritet inom Nordiska rådet hade önskat en utredning. Jag vill påpeka att när initiativet till den s. k. piratradiolagen kom, var majoriteten i Nordiska rådet ännu större. Vi är i dag inte den enda nation som har en liknande lag. Man har det i Norge, Finland och Danmark, och det har också genomförts liknande lagstiftning i Belgien och Holland.

Det har här talats om förhandlingarna i Europarådet. Jag tror att det mycket klart bör sägas ifrån, att vi från ut-

skottsmajoritetens sida inte anser att det som har förekommit i Europarådet endast styrkt vår tidigare uppfattning om lagens berättigande. Ett nära nog enhälligt juridiskt utskott antog den Europarådskonvention, som finns citerad på sidan 12 i utskottsutlåtandet, så när som på mom. 8 a), som tillkom på svensk tillskyndan. Inom parentes vill jag säga att både mom. 8 a) och tankegångarna i de motioner som lagts fram, på något sätt, i varje fall för mig, verkar som en viss tankeförvirring. Man tror att piratradiolagen och frågan om monopol eller inte har någonting med varandra att göra. Vi kan kanske få tillfälle att återkomma till en diskussion om Sveriges Radios ställning i samband med behandlingen av radioutredningen eller när regeringen inom kort efter riksdagens beslut skall teckna nytt avtal med Sveriges Radio.

När man studerar de konventioner som har funnits tidigare och de länder som undertecknat dessa — för att nu inte nämna det senaste exemplet Europarådets rekommendation — så har en lång rad av stater i Västeuropa helt skilda bestämmelser för sina radioföretag. Frankrike har statlig radio — radioföretaget är knutet till informationsministeriet, där presidenten tillsätter alla ledamöter. Informationsministeriet har direkt kontroll över radioprogrammen. Förbundsrepubliken Tyskland har många regionala stationer. Storbritannien har ett kommersiellt företag och ett icke-kommersiellt med två olika TV-kanaler. Andra länder som anslutit sig till konventionerna är Holland, Belgien, Grekland, Sverige, Österrike, Danmark, Norge, Irland, Island, Luxemburg och Schweiz. Det kan också nämnas att Schweiz, när denna fråga var uppe i Europarådet, just hade övergått till att tillåta kommersiella sändningar. Alla dessa länders representanter i ministerkommittén var eniga om att rekommendera denna konvention sedan den hade förberetts av den juridiska kommittén. Juridiska utskottet var också enigt. När

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

det sedan vid förhandlingarna i Europarådet tillkom en paragraf som säger, att konventionen skall uttrycka ländernas avsikt att reglera förhållandena uteslutande med tanke på den begränsade tillgången på frekvenser och frekvensband och inte för att gynna några statliga eller andra monopols intressen i fråga om masstelekommunikationer, hade man en sammankomst med ställföreträdarna för Europarådets ministerkommitté — den sammanträder endast två gånger om året. Ställföreträdarna är diplomater och internationella tjänstemän, som står i nära kontakt med sina länders regeringar. De föreslog å samtliga regeringars vägnar ministerkommittén att till den rådgivande församlingen uttala en förklaring, som snarare är ett tillrättaläggande eller tillrättavisning. Uttalandet är av följande lydelse:

»Med avseende därå erinras om att enligt 1959 års radioreglemente 'det är förbjudet att utanför nationellt territorium upprätta och driva rundradiostationer ombord på fartyg, luftfartyg eller varje annat flytande eller luftburet föremål'. Den europeiska konventionen om piratradiostationer utgör blott grundval för ett internationellt överenskommet straffsystem rörande sådana stationer. Konventionens syfte är uteslutande att hindra sådana stationers verksamhet, vilka utanför nationella territorier utför rundradioutsändningar avsedda för mottagande eller möjliga att mottaga, helt eller delvis, i konventionsland eller som orsakar menliga störningar för radiokommunikationerna i sådan land.»

Där säger man alltså klart ifrån — liksom vi sagt i vårt mycket korta utlåtande — att med radiomonopol har frågan om piratradiolagen och förbud mot sådana sändningar ingenting att skaffa. Det är möjligt att vi någon gång i framtiden får en annan ordning när det gäller vårt svenska radioföretag. Om vi — jag hoppas att detta aldrig inträffar — får en reklamfinansierad radio

och television kanske vid sidan av redan existerande organ, är det min fulla övertygelse att piratradiolagen kommer att bibehållas. Våra stora massmedia radio och TV — vi bör här kanske framför allt hålla oss till radion, eftersom det är den som saken nu gäller — har en helt annan suggestivitet och räckvidd än något annat medium som kan sättas i människornas händer, såsom böcker, tidningar, filmer. Radioutsändningarna tränger in i hemmen och utövar en synnerligen stor påverkan på människornas livssyn och tillvaro. Samtidigt är antalet radiofrekvenser mycket begränsat, och det kommer ständigt fler och fler intressenter som vill utnyttja frekvensnätet. Det är väl ganska självklart att man internationellt sett vill ha ordning med tilldelningen av frekvenser. Man kan då inte göra undantag på ett håll, eftersom man då tvingas göra undantag på ett annat. Trängseln i etern är ju stor, och många, som i dag inte sänder på en viss frekvens, kanske kommer att sända om något år på denna frekvens. Man måste alltså hålla fast vid en bestämd ordning. Det är också den tankegången som ligger bakom den senaste Europarådskonventionen, som helt och fullt ansluter sig till telekonventionen och andra tidigare internationella överenskommelser. Detta har alltså ingenting med piratradiolagen som sådan att göra.

Jag skall inte gå in på frågan om denna ordning strider mot det allmänna rättsmedvetandet eller inte. Det har i varje fall inte ansetts stridande mot rättsmedvetandet vare sig i USA eller i några av de västeuropeiska länder, som tidigare gått in för en internationell reglering och tilldelning av radiofrekvenserna.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att ingenting nytt har förekommit i ärendet. Frågan om monopol eller inte monopol får tas upp i annat sammanhang — i den mån det verkligen förekommer något sådant här i landet. Eftersom vi i de skandinaviska länder-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

nas parlament mer och mer försöker harmonisera vår lagstiftning, vill jag påpeka att en uppmjukning av 3 § i lagen enligt herr Ferdinand Nilssons förslag ytterligare skulle skilja lagstiftningen i Sverige från de betydligt strängare lagarna i våra grannländer.

Med anledning av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få yrka avslag på de med 1 och 2 betecknade reservationerna och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av fröken Mattsons anförande skulle jag vilja ta upp två saker.

Den ena är när hon söker förringa värdet av Europarådsförsamlingens uttalande i januari i Strasbourg. Jag har faktiskt läst protokollet från mötet i Strasbourg, och det ger vid handen att det inom församlingen har rått full enighet. Men därmed må vara hur som helst. Jag tycker att det väsentliga är att det uttalande i mom. 8 a) — som enligt vad fröken Mattson påpekade föreslogs i församlingen från svensk sida och enhälligt antogs — endast innebär ett förtydligande av punkt 4, där ungefär samma sak redan säges.

Fröken Mattsons andra uttalande, att ministerkommittén gjort ett tillrättläggande eller till och med givit en tillrättvisning åt församlingen vid dess sammanträde i april 1965 har jag svårt att förstå. För min del tolkar jag detta tillrättläggande som så, att även ministerkommittén är inne på tanken att det väsentliga är den tekniska sidan, alltså störningarna — och ingenting annat. Det är mot dessa som ingripandena måste sättas in vid de nationella lagstiftningsåtgärderna.

Beträffande vad som sades om det allmänna rättsmedvetandet vill jag anknyta till ett utdrag av statsrådsprotokollet för den 15 oktober — återgivet i Post och Inrikes Tidningar — i vilket

justitieministern anmäler frågan om utredning rörande lagstiftningen beträffande yttrande- och tryckfrihet i vissa fall. Vad som därvid åsyftas är en översyn — vi kan kalla det för en liberalisering — av vissa bestämmelser i 16 kap. brottsbalken rörande brott mot allmän ordning. Hit hör sådana brott som uppvigling, brott mot trosfrid samt sårande av tukt och sedlighet. På dessa områden tänker sig justitieministern att »släppa Barrabas» lös — om jag skulle våga uttrycka mig så vanvördigt. Som motiv för den antydda liberaliseringen åberopas att de bestämmelser, som det är fråga om, inte svarar mot de rådande uppfattningarna i samhället. Mot bakgrunden av den attityd, som statsmakterna här visar till brottsbalkens behandling av de allvarliga brotten mot allmän ordning i 16 kap. brottsbalken, och den ådagalagda känsligheten för svängningarna i rättsuppfattningen i dessa stycken, framstår det minst sagt som inkonsekvent, när utskottsmajoriteten inom det förnämliga första lagutskottet, till vars ämnesområde brottsbalken hör, med dess goda kontakter med kanslihuset ställer sig så oförstående till tanken på en liberalisering av de rena ordningsföreskrifter, som representeras av 1962 års lag mot rundradioutsändningar på öppna havet.

Ett pikant inslag i bilden, herr talman, är att den föregående ärade talarren, den aktade ledamoten av denna kammare fröken Mattson, agerar i båda dessa sammanhang. Hon fungerar som liberaliserare när det gäller brottsbalken och såsom motståndare till liberalisering och sträng vårdare av gällande rätt — hon t. o. m. skramlar med fångelsenycklarna — när det gäller radioutsändningarna. Det påminner om dubbelrollen Celestin et Floridor i den kända operetten, där samma aktris i olika skepnader spelar kyrkorgel i den ena akten och slår militär bastrumma i den andra. Jag betvivlar inte att fröken Mattson kommer att kreera den rollen con amore.

Ang. förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet

Herr ERNULF (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Mattson nämnde någonting om att jag skulle ha sagt, att 3 § användes för att ge regeringen möjlighet att bli av med institutioner som anses mindre önskvärda, eller någonting liknande. Jag vet inte vad hon syftade på, men jag skall för säkerhets skull upprepa vad jag sade: Oavsett vad syftet var vid lagens tillkomst, har den i verkligheten kommit att tjäna som skydd för radiomonopolet i vårt land. Och det vidhåller jag — så har den faktiska utvecklingen varit. Jag tillade, att regeringen 1962 sade ifrån, att den inte avsåg att skydda radiomonopolet med lagen. Jag riktar ingen beskyllning mot regeringen för att den tillåter att lagen tillämpas — naturligtvis inte.

Fröken Mattson ställde en underlig fråga: När blev de svenska domstolarna politiserade? Jag skall svara: Jag anser mig kunna påstå att de inte är politiserade, och jag hoppas att de aldrig skall bli det. Även om jag ogillar en lagbestämmelse och anser att den strider mot rättsmedvetandet inom stora grupper i vårt land, är det klart att så länge lagen gäller, skall domstolarna tillämpa lagen i dess anda. Det är väl en sak, som vi alla kan vara överens om.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten ytterligare. Jag vill bara till herr Gösta Jacobsson säga, att jag inte tror att jag spelar någon dubbelroll, vare sig »con amore» eller utan. Även liberala politiker brukar hävda, att det skall vara frihet för den frihet rätt kan bära. Frihet under ansvar är nog den sortens frihet man önskar att alla som anordnar radio- och televisionsutsändningar verkligen skall känna. Då skulle vi slippa hela denna stora och brännande internationella debatt som förekommit.

Ingenting har hänt sedan piratradio-lagen antogs 1962. »Monopolet» — som i själva verket är mycket mindre mo-

nopol hos oss än vad det är i länder som Schweiz, Italien, Frankrike, Norge och kanske också Danmark — dess utformning och villkor bestäms av den svenska riksdagen. Det bestäms varje gång riksdagen på nytt skall ta ställning till överenskommelsen mellan staten och Sveriges Radio. Där kan ingen lagstiftning göra någonting. Det är en överenskommelse som förnyas eller inte förnyas — vid det tillfället man har anledning att ta upp dess innehåll. Nästa år kommer dessutom av allt att döma en proposition om ljudradions och televisionens framtida utformning. Då finns det anledning att ta upp denna sak, men den lag vi i dag diskuterat har ingenting att göra med frågan om skydd för monopol eller inte.

Herr talman, jag ber att få upprepa mitt yrkande om bifall till första lagutskottets hemställan.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Som en av motionärerna i denna fråga kan jag konstatera att det sedan motionen lämnades i januari har hänt en del som ser ut att kunna få återverkningar även för den lag som vi nu diskuterar. Jag tänker närmast på radioutredningens betänkande och på alla de remissyttranden över denna utredning som nu föreligger.

Det sågs i reservationen av herr Ernulf m. fl., och har sagts många gånger tidigare, att man kan anta att intresset för sändningarna från internationellt område kommer att minska eller helt upphöra i den mån radiomonopolet avskaffas eller kommersiell radio tillåtes i en eller annan form.

Dessa sändningar skulle med andra ord mer eller mindre förlora sin marknad, och lagen blir då praktiskt taget obehövlig.

Genom radioutredningen har det klarlagts att den tekniska utvecklingen varit sådan, att det numera står helt andra och mera differentierade sändningsmöjligheter till buds än man ti-

Ang. förbud i vissa fall mot rundradios utsändning på öppna havet

digare varit medveten om. Det lär nämligen gå att på riksomfattande radionät sända fem, sex program samtidigt, och det står tre kompletta TV-kanaler till förfogande. Tar man dessutom med möjligheterna för svaga lokalsändare utökas fältet avsevärt.

De utökade sändningsmöjligheterna överstiger inte oväsentligt Sveriges Radios förutsedda behov. Det är framför allt kostnaderna som lägger hinder i vägen för en ytterligare utbyggnad av sändningarna, i varje fall om man vid finansieringen uteslutande är hänvisad till licensmedel.

Licensavgifter på belopp kring 300 kronor har nämnts i samband med radioutredningens förslag. Beloppets storlek är inte minst beroende av hur pessimistisk, eller kanske snarare realistisk, man är i sin bedömning av penningvärdets utveckling. Redan det nämnda beloppet ter sig emellertid avskräckande, och det är ingalunda överraskande när åtskilliga remissinstanser tycker att man närmare bör pröva möjligheterna att finna nya former för finansieringen av verksamheten.

Telestyrelsen — för att bara ta ett exempel — säger att det synes ligga nära till hands att fråga sig om icke ett alternativ med en viss reklamfinansiering av televisionsverksamheten trots allt borde tas upp till diskussion.

I en av dagens morgontidningar kan vi, såsom herr Jacobsson nämnde, dessutom läsa att ett s. k. toppmöte om samhället och reklamen — med väntad tonvikt på den omdiskuterade frågan om TV-reklam — kommer att hållas på Harpsund i slutet av denna månad. En rad ledande personer från reklambranschens organisationer uppges vara inbjudna. Jag kan inte förstå annat än att ett harpsundsmöte av detta slag måste uppfattas som ett tecken i skyn om vad som komma skall.

Mot denna bakgrund måste det bedömas som inte alls osannolikt att den lag som vi nu diskuterar kommer att förlora en del av sin betydelse. Då bör

också rädslan från utskottsmajoritetens sida för att ändra lagen i motsvarande mån avtaga. Utsikterna till en revidering av lagen, så att de motbudande inslagen av överdriven kriminalisering såsom i 3 § kommer bort, bör därför, som jag ser det, bli bättre. Jag kan därför, herr talman, ansluta mig till reservationen av herr Ernulf m. fl.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt i vad anginge lydelsen av 3 § lagen med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m. samt därefter särskilt såvitt gällde avlåtande av viss skrivelse till Kungl. Maj:t.

Därefter gjorde herr talmannen såvitt avsåge lydelsen av 3 § i förevarande lag propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ferdinand Nilsson vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, *Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 32, såvitt avser lydelsen av 3 § i förevarande lag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ferdinand Nilsson vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 27.

Därjämte hade 27 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad gällde avlåtande av viss skrivelse till Kungl. Maj:t, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet härutinnan hemställt, dels vad det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Ernulf m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 32, såvitt avser avlåtande av viss skrivelse till Kungl. Maj:t, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Ernulf m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

Ang. samhällets stöd åt idrotten uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 39.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. samhällets stöd åt idrotten

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av motioner om utbyggnad av gymnastiska centralinstitutet, m. m., angående idrottens hälsofrämjande betydelse, m. m., och angående samhällets stöd åt idrotten.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 16, av herrar *Lager* och *Adolfsson*, samt II: 20, av herr *Hermansson m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en skyndsamt utredning rörande de aktuella behoven för en starkare utveckling av den idrottsliga verksamheten centralt och lokalt samt att frågan om möjligheterna av en väsentlig utbyggnad av gymnastiska centralinstitutet (GCI) eller inrättande av särskilda idrottsinstitut i syfte att utbilda elitinstruktörer för idrottens behov jämväl måtte bli föremål för utredning.

Vidare hade i de likaledes likalydande och till utskottet hänvisade motionerna I: 201, av herr *Sundin m. fl.*, och II: 238, av herr *Hedlund m. fl.*, hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning rörande förbättrade utvecklingsmöjligheter för såväl elitidrotten som motionsidrotten i friskvårdens syfte samt i samband därmed jämväl av

Ang. samhällets stöd åt idrotten

möjligheterna till förstärkt idrottsmedicinsk forskning och till en allmän läkarkontroll av idrottsutövare, allt i enlighet med motionernas syfte.

Därjämte hade yrkats i de likalydande, till utskottet hänvisade motionerna I: 592, av herr *Schött m. fl.*, och II: 681, av herr *Allard m. fl.*, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag angående den framtida omfattningen och utformningen av samhällets stöd åt idrotten.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av

1) de likalydande motionerna I: 16 och II: 20,

2) de likalydande motionerna I: 201 och II: 238 samt

3) de likalydande motionerna I: 592 och II: 681

i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en utredning angående det allmännas stöd till idrottsverksamheten m. m.

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! Först ber jag att som motionär i ärendet få konstatera att man inom idrottsvärlden med glädje och tacksamhet noterat den för varje år allt större förståelse för idrottens betydelse och behov som visas från det allmännas sida. Inom kommunerna är det numera som regel en tacksam uppgift att föra idrottsrörelsens talan. Där har man ungdoms- och fritidsproblemen nära inpå sig, och man har allmänt kommit fram till uppfattningen, att det är klokt att satsa på idrotten när man försöker bemästra dessa problem. Hos statsmakterna har klimatet varit något kärvare, men även där vitsordas nu gärna att idrotten, främst breddidrotten men också — bl. a. som en stimulans för denna — elitidrotten är en värdefull tillgång för vårt samhälle.

Ett klart bevis på riksdagens ökade

förståelse för idrottens behov utgör beredningsutskottets föreliggande utlåtande över de motioner som väckts vid årets riksdag och som berör en del av idrottsrörelsens problem. Jag skall inte trötta kammaren med att gå in på dessa problem, utan jag vill endast med stor tillfredsställelse konstatera utskottets mycket positiva skrivning i ärendet. Skrivningen utmynnar fullt följdriktigt i en tillstyrkan av förslaget om en utredning av den framtida omfattningen och utformningen av samhällets stöd åt idrotten m. m. Utskottet är enhälligt. Dess bättre kan vi också räkna med enhälliga kammarbeslut och att den begärda utredningen kommer att tillsättas utan dröjsmål.

Låt mig endast uttala den förhoppningen att utredningens resultat en gång i framtiden kommer att hälsas med samma tillfredsställelse som beredningsutskottets utlåtande här i dag och att utredningen kommer att snabbt avsätta positiva resultat till gagn för idrottsrörelsen, så att denna bättre än i dag kan fylla sin betydelsefulla uppgift i samhället.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **WERNER** (k):

Herr talman! Jag vill gärna anknyta till det problem som jag berörde i en enkel fråga här i kammaren för en vecka sedan, nämligen behovet av betydligt starkare ekonomiskt stöd till idrottsverksamheten. Min fråga då gällde eventuell återbäring från vinstgivande spel, varmed klubbarna förstärker sin kassa. Finansministern svarade att det statliga stödet bör utgå på annat sätt än genom skatteåterbäring. Ja, den frågan får vi tillfälle att behandla när nästa års statsverksproposition kommer.

När det nu är fråga om tillsättandet av en idrottsutredning, som utskottet positivt nog föreslår, så vill jag ha understruket att direktiven för utredningens arbete bör utformas med tanke på

Ang. mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten

att verkligen åstadkomma en avgjord förstärkning av det statliga stödet. Det finska idrottsförbundet fick under år 1964 anslag av tipsmedel motsvarande en summa av 48 kronor per ansluten medlem. Det statliga stödet åt Sveriges riksidrottsförbund under motsvarande tid var 10 kronor per medlem. För innevarande budgetår är det nästan 12 kronor. Men 1938 var anslaget med betydligt bättre penningvärde 16 kronor per medlem. Detta sagt för det första.

För det andra hoppas jag att den kommande utredningen skall ta sikte på en generalplan med hänsyn till både topp och bredd, d. v. s. de behov av anslag som vi sökt teckna i vår motion och som remissinstanserna givit sin avslutning till.

Utskottets skrivning är klart positiv. Jag skall därför inte ingå på några detaljer. Om något skall understrykas extra, vill jag som fackligt verksam lägga några ord till förmån för korporationsidrotten och för initiativ till stöd åt handikappidrotten.

Herr talman! Jag har ansett det angeläget att notera den positiva behandling som bl. a. det av den kommunistiska gruppen väckta motionsparet erhållit i utskottets utlåtande. Jag vill med dessa understrykande ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Med anledning av vad de två föregående talarna anfört vill jag erinra om att allmänna beredningsutskottet vid behandlingen av detta ärendet nedlagt mycket arbete och mycken möda för att få fram ett utlåtande som skulle innebära en verklig framgång för de tankar som ligger bakom förslaget om en utredning.

Det råder allmän politisk enighet om att idrottsrörelsen i vårt land behöver ökat stöd. Det tillkommer självfallet inte utskottet att avgöra hur och på vilka punkter detta ändrade stöd skall sättas in. Utskottet har genom en allmänt fyl-

lig skrivning velat ge en ledtråd för Kungl. Maj:t, så att man när den blivande utredningen tillsätts kommer att beakta alla de synpunkter som företrädarna för idrottens olika grenar i vårt land under en följd av år framfört.

Det är utskottets varma förhoppning att den utredning, som vi nu hoppas snart skall tillsättas, skall ge ett sådant resultat att idrottsrörelsen i vårt land går en lycklig framtid till mötes.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckta motioner angående kommunernas upphandlingsverksamhet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av väckta motioner angående mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 342, av herrar *Axel Kristiansson* och *Eric Carlsson*, samt II: 412, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Jonasson*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av möjligheterna att ersätta nu förekommande dubbelförfarande i fråga om ackordsmätning inom byggnads- och anläggningsverksamheten med opartisk, auktoriserad mätning i enlighet med vad i motionerna anförts.

Ang. mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 342 och II: 412 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Svanström, Kristiansson, Börjesson* i Glömminge och *Larsson* i Borrby.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! De föreliggande motionerna berör frågan huruvida det är möjligt att komma ifrån det nuvarande dubbelförfarandet när det gäller mättningsverksamheten inom byggnadsbranschen. Motionerna syftar till en förenkling härvidlag, och självfallet även till en vällovlig kostnadsnedbantning inom byggnadsverksamheten. Det har vid behandlingen av motionerna vitsordats att kostnaderna för mättningsverksamheten uppgår till 6 procent av arbetskostnaderna. Omräknat betyder det väl i runda tal 2 procent av byggnads-kostnaderna.

Från utskottet föreligger ett enhälligt utlåtande, som går ut på att riksdagen skall besluta att motionerna inte må föranleda någon åtgärd. Att det har varit möjligt att uppnå denna enighet beror därpå att det vid utskottsbehandlingen — närmast genom det yttrande som Byggnadsarbetareförbundet via LO avlämnat över motionerna — framkommit att det finns en kommitté som arbetar med detta problem och av vilken man väntar vissa resultat. Kommittén skall söka komma till rätta med det nuvarande mättningsförfarandet, vilket båda dessa remissinstanser anser vara både invecklat och kostsamt. Man skulle kunna säga att motionärerna liksom centerpartiets utskottsledamöter har intagit en närmast avvaktande hållning med hänsyn till vad som kan komma från denna utredning. För att förklara denna vår ställning har vi till utskottsutlåtandet fogat ett särskilt yttrande.

Det sagda kunde vara nog härvidlag.

Då emellertid i det yttrande som har infördrats från LO, men som kanske närmare bestämt emanerar från Byggnadsarbetareförbundet, görs gällande att en statlig åtgärd i detta sammanhang skulle inskränka på den fackliga förhandlingsrätten och förhandlingsfriheten, vill jag understryka, att vi aldrig har åsyftat något sådant. Jag vill även påpeka att det finns flera utslag från arbetsdomstolen, vilka klart verifierar att mättningsförfarandet som sådant enbart är en teknisk funktion, där man bestämmer arbetets art, myckenhet o. s. v. Det sägs även där att det är fullt möjligt att överlämna en sådan sak som mättningsförfarandet till en auktoriserad institution.

Det har gjorts gällande att motionärerna är ute i ogjort väder. Yttranden har infördrats från såväl LO som Arbetsgivareföreningen, vilka båda parter är överens. De säger att det inte finns någon anledning att verkställa den utredning som vi har begärt. När två sådana giganter i vårt ekonomiska liv säger sin mening, kanske det inte skulle vara så mycket att tillägga. Jag kan dock inte underlåta att göra den reflexionen, att här inte har hörts den tredje parten, nämligen bostadskonsumenterna, vilka självfallet får betala fiolerna och därför borde bli hörda. Svårigheten är bara att få något remissyttrande därifrån, eftersom det inte finns någon remissinstans som representerar bostadskonsumenterna.

Herr talman! Jag har självfallet inget yrkande men har velat foga dessa ord till protokollet.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Det föreföll av herr Kristianssons inlägg som om utskottet skulle ha gjort gällande att denna fråga skulle vara relativt obetydlig och sakna relevans.

Inom utskottet har vi, sedan man har hört de remissinstanser som avgivit yttrande — dels Svenska arbetsgivareför-

Ang. mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten

eningen och dels LO, som har fört Byggnadsarbetareförbundets talan — kunnat konstatera, att problemet har uppmärksamrats redan tidigare. Svenska arbetsgivareföreningen säger för sin del på tal om kostnaderna, att »Ackordsmätningarna har till uppgift icke endast att reglera betalningen för ett utfört arbete utan har en vida större betydelse som uppföljning av träffade ackordsöverenskommelser». Det är självfallet så som man måste se problemet.

Byggnadsarbetareförbundet säger i sitt yttrande att »mättningsapparaten är invecklad och kostsam, men det är det pris som måste betalas för ett lönesystem av klart produktivetsfrämjande karaktär». Även detta förefaller vara sant och riktigt.

Utskottet har kunnat konstatera att en särskild kommitté sysslar med frågan om rationalisering av mättningsarbetet. Nu har herr Kristiansson och hans partivänner hängt på ett särskilt yttrande för att få tillfälle att här i kammaren tala om att just de skulle vara så intresserade av att minska byggnadskostnaderna. Det är inte så, herr Kristiansson! Utskottsmajoriteten har skrivit precis samma sak som ni har gjort i ert särskilda yttrande när det gäller den kommitté som utreder dessa frågor och som skall göra en översyn beträffande rationalisering av mättningsarbetet. Är det då nödvändigt att ta till orda? Vi är ju överens i sakfrågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Herr Sörlin har vitsordat att mättningsförfarandet också har andra uppgifter — att följa upp avtalen o. s. v. Det är givet att resultaten från ett auktoriserat enkelmättningsförfarande skulle kunna användas på samma sätt. Det är ju erkänt att det är en dyr apparat som vi för närvarande har. Man kan, omräknat på ett enfamiljshus, säga

att kostnaderna går till ett par tusenlappar, och om man då kan spara den ena tusenlappen så är det ingen oväsentlighet. Framför allt i en tid då man närmast vill kalla bostadssektorn för en social sektor, en prioriterad sektor, finns det anledning att uppmärksamma också denna sida av saken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckta motioner angående utbyggnad av Södertälje kanal m. m., bifölles vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 351, till Konungen i anledning av riksdagens år 1964 församlade revisorers berättelse angående statsverket, i vad berättelsen avser den praktiska tillämpningen av vissa avlöningsbestämmelser.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 146 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 352, i anledning av motioner angående avskaffande av konkurshindret för kommunal valbarhet och behörighet; samt

nr 353, med uppgift på vilande förslag till vissa ändringar i grundlagarna m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 9 november 1965.

På därom gjord framställning entledigades från tjänst som kanslist, tillika kontaktman riksdag—skola, adjunkten Ulf Wahlström och antogs i hans ställe till sådan kanslist adjunkten Hans-Olof Hanselid; det skulle antecknas att Hanselid redan den 1 november inträtt i berörda tjänstgöring.

Herrar kanslideputerade beslöto att för riksdagens skoltjänst därjämte anställa förste vaktmästaren i första kammaren Bertil Selfvin och förste vaktmästaren i andra kammaren Harry Eriksson för tjänstgöring tills vidare två timmar varje vecka; och skulle ersättning härför, räknat från och med den 1 november 1965, utgå med belopp motsvarande ersättning för enkel övertid.

År och dag som ovan.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 164, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Brasilien för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet;

nr 165, angående godkännande av avtal mellan vattenfallsstyrelsen och Bolidens gruvaktiebolag om utbyggnad av Grytfors kraftstation m. m.; samt

nr 167, om upphävande av reglerna i konkurrensbegränsningslagen angående särskilt forum vid talan om ämbetsbrott.

Interpellation ang. utredning om storstadsproblem och samhällsstruktur

Herr OLSSON, JOHAN, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I propositionen till 1964 års höstriksdag angående riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik framhöll statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, att de problem som är förknippade med storstadsområdenas tillväxt ingående bör undersökas till ledning för lokaliseringspolitikens fortsatta utformning. Riksdagen förutsatte, att den i propositionen aviserade utredningen skulle komma till stånd så snart som möjligt.

Den strukturuomvandling som det svenska samhället undergått och undergår medför konsekvenser av olika slag, som hittills inte har beaktats i tillräckligt stor utsträckning. Befolkningsomflyttningen har bl. a. lett till en stark koncentration av människor till några få områden. Dessa befolkningsanhopningar har gett upphov till allvarliga komplikationer. Bristen på bostäder är skriande och synes förvärras för varje år. Kommunikationssystemet kan inte byggas ut i takt med de krav som den allt intensivare trafiken ställer. Serviceanordningar av skilda slag förmår inte tillhandahålla tjänster i den utsträckning som folk efterfrågar dem. En rad undersökningar har visat att luften i storstadsområdena blir alltmer bemängd med för den mänskliga organismen farliga partiklar. Vattenföroreningarna är en annan sak, som ger anledning till djup oro.

De exempel på befolkningskoncentrationens negativa verkningar som jag här berört skapar betydande problem för de människor som är bosatta i de aktuella områdena. Den starka storstadskoncentrationen medför emellertid en rad konsekvenser även för landsorten och för den lokaliseringspolitik som nu påbörjats. Det är utomordentligt väsentligt, att detta frågekomplex så snabbt som möjligt penetreras. Den utredning som skall företagas bör emel-

Interpellation ang. förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar

lertid enligt min mening ges ett vidare syfte. Det bör vara möjligt, att vid en undersökning, där storstadsområdenas tillväxtproblem tas upp, man också försöker skapa en säkrare bild av vilken typ av näringslivslokalisering, som från såväl ekonomiska som miljöpolitiska synpunkter kan bedömas vara den lämpligaste för vårt land.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

När har statsrådet för avsikt att tillätta den av riksdagen begärda utredningen om storstadsproblemen?

Är statsrådet beredd att ge utredningen ett vidare syfte så att jämväl frågan om den för vårt land lämpligaste och mest önskvärda samhällsstrukturen kan prövas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar

Ordet lämnades härefter på begäran till herr JANSSON, ERIK, (s) som ytttrade:

Herr talman! För alla dem som ute i kommunerna sysslar med en modernisering av den äldre stadsbebyggelsen är frågan om parkerings- och friområden ett svårlöst problem. I många fall kan frågan endast lösas genom tvångsinlösen av en eller flera tomter för friställande av behövliga utrymmen. I andra åter torde gemensamma anordningar vara den enda och kanske bästa lösningen. Erfarenheterna har dock visat att svårigheterna är stora då det gäller att t. ex. på tomtmark anordna en för flera fastigheter gemensam parkeringsplats eller lekplan för barnen. Ofta är det mindretalet, ja ibland endast en

av många fastighetsägare som stoppar planerade projekt.

I medvetandet om dessa svårigheter framförde vissa centrala ämbetsverk i början av 50-talet önskemål om en utredning. Resultatet blev 1954 års fastighetsbildningskommitté, vilken 1963 framlade ett förslag till lag om vissa gemensamhetsanordningar. Förslaget har remissbehandlats och efter vad jag erfarit mottagits mycket positivt av flertalet remissinstanser.

Ute i kommunerna har ställts stora förhoppningar på denna lag. Man har därför inte kunnat undgå konstatera besvikelse över att en vid vårriksdagens början aviserad proposition uteblivit.

Jag hemställer med anledning härav om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande interpellation:

1. Anser statsrådet att huvudlinjerna i det av utredningen framlagda förslaget till ny lag om vissa gemensamhetsanläggningar kan läggas till grund för ett lagförslag?

2. När kan vi förvänta att detta lagförslag förelägges riksdagen?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga den 9 november framställdes av herr *Wirmark* (s) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »Avser Herr Statsrådet, för att möta behovet av pensionärsbostäder, att framlägga förslag om sådan ändring av bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag (Kungl. Maj:ts kungörelse den 5 oktober 1962 om pensionärsbostadsbidrag SFS 1962:542), att bidrag kan utgå jämväl för bostad i hus som upp-

Meddelande ang. enkel fråga

förts eller ombyggt utan stöd av bostadslån, egnahemslån eller tertiärlån eller för vilket statligt räntebidrag ej beviljats?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.42.

In fidem

K.-G. Lindelöw